

HAKUNILAN SEURAKUNNAN ILMAISEN YHTEISRUOKAILUN MERKITYS JA YHTEISÖLLISYYS KÄVIJÖIDEN KOKEMANA

Sanna Nyholm

Opinnäytetyö, syksy 2017

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Diak Etelä, Helsinki

Sosiaalialan koulutusohjelma

Kristillisen lapsi- ja nuorisotyön

suuntautumisvaihtoehto

Sosionomi (AMK) +

kirjon nuorisotyönohjaajan
virkakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Nyholm, Sanna. 2017. Hakunilan seurakunnan ilmaisen yhteisruokailun merkitys ja yhteisöllisyys kävijöiden kokemana. Helsinki, syksy 2017. 55 sivua, 2 liitettä. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Kristillisen lapsi- ja nuorisotyönsuuntautumisvaihtoehto. Sosionomi (AMK) + kirkon nuorisotyön virkakelpoisuus.

Tässä tutkimuksessa selvitettiin Hakunilan seurakunnan tarjoaman viikoittaisen yhteisruokailun merkitystä osallistujille sekä tutkittiin toiminnassa ilmeneviä yhteisöllisiä piirteitä. Lisäksi kerättiin kehittämissuhteita toiminnalle. Tutkimuskysymykset olivat 1) Millaisia merkityksiä osallistujat antavat ruokailulle? 2) Millaisia yhteisöllisyyttä kuvaavia piirteitä toiminnassa ilmenee? 3) Miten toimintaa voisi osallistujien näkökulmasta kehittää?

Aineisto kerättiin teemahaastattelulla kolmelta ruokailussa käyvältä henkilöltä. Haastattelurunko koostui kolmesta ruokailua käsittelevästä teemasta (ruokailulle annetut merkitykset, ruokailussa koettu yhteisöllisyys sekä kehitysehdotukset). Aineiston analysoinnissa käytettiin induktiivista sisällön analyysiä, joka on aineistolähtöistä.

Tutkimusaineistosta saatiin esille viisi ruokailulle annettua merkitystä: 1) sosiaaliset kanssakäymiset, 2) fyysinen hyvinvointi, 3) hyvinvoinnin edistäminen, 4) seurakuntayhteys ja 5) taloudellinen apu sekä viisi yhteisöllisyyttä kuvaavaa piirrettä: 1) sitoutuminen, 2) luottamus, 3) hyväksyntä, 4) osallisuus ja 5) vastuunotto. Kehitysehdotuksina esille tulivat ruokailun järjestäminen useammin sekä kotiin vietävän ruokamäärän lisääminen. Havaitut merkitykset ja yhteisöllisyyden piirteet kertovat ruokailun moniulotteisesta luonteesta sekä todentavat ruokailun merkityksellistä asemaa yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan näkökulmasta.

Tutkimuksessa tuotiin esille seurakuntatyön mahdollisuudet lisätä osallisuutta sekä yhteisöllisyyttä ja korostettiin yhteistoiminnan tärkeää asemaa sen aikaansaamisessa.

Asiasanat: merkitys, yhteisöllisyys, seurakunta, kvalitatiivinen tutkimus

ABSTRACT

Nyholm, Sanna. 2017. The meaning and community of the free joint meals in the parish of Hakunila, from the view point of the experience of the participants. 55 pages, 2 attachments. Language: Finnish. Helsinki, autumn 2017. Diakonia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services, Option in Christian Youth Work. Degree: Bachelor of Social Services.

This study investigated the meaning of weekly joint meals provided by the Hakunila parish to the participants and examined the features of its community. In addition, development proposals were collected for the operation. The research questions were 1) What meaning do the participants give for the meal? 2) What kind of commonality features exist in the activity? 3) How could the activity be developed from the point of view of the participants?

The material was collected by theme interviews from thirteen people visiting the meal. The interviewer consisted of three themes on food (meaning given to meals, communality felt in dining, and development suggestions). The analysis used inductive content analysis, which is material driven.

From the research material, five important issues were raised, which were: 1) social interaction, 2) physical wellbeing, 3) promotion of wellbeing, 4) parish connection and 5) financial aid as well as five aspects of communality: 1) commitment, 2) trust, 3) approval, 4) participation and 5) responsibility. As developmental proposals, more frequent meal arrangements were introduced, as well as increasing the amount of food to be taken home. Observed meanings and communality characterize the multidimensional nature of joint meal as well as the meaningful role of joint meals in the perspective of the individual, community and society.

The study highlighted the opportunities for parish work to increase inclusion and communality, and emphasized the important role of co-operation in achieving it.

Keywords: meaning, communality, parish, qualitative research

SISÄLTÖ

JOHDANTO	6
2 HUONO-OSAISUUS SUOMESSA.....	8
2.1 Huono-osaisuus ja sen taustaa	8
2.2 Huono-osaisuuden sosiaalinen vaikutus.....	9
2.3 Ruoka-apu tukena arjessa.....	11
3 OSALLISUUS VOIMAVARANA	12
3.1 Osallisuus syrjäytymistä ehkäisevänä tekijänä	12
3.2 Osallistava kirkko.....	13
3.3 Yhteisöllisyys, vuorovaikutus ja vertaistoiminta	15
3.4 Matalan maanantai	17
4 TUTKIMUSONGELMA.....	19
5 AINEISTON KERUU, AINEISTO JA ANALYYSSITAPA	21
5.1 Haastattelu	21
5.2 Aineiston analyysi	23
5.3 Eettisyys ja luotettavuus	25
6 TULOKSET	28
6.1 Ruokailun merkitykset.....	28
6.2 Ruokailun yhteisöllisyys.....	32
6.3 Kehittämisehdotuksia.....	38
7 TULOSTEN TARKASTELUA.....	40
7.1 Merkitykset	40
7.2 Yhteisöllisyys	41

8 POHDINTA	44
8.1 Tutkimustulosten arviointi	44
8.2 Tulosten jatkokäyttö mahdollisuudet.....	46
LÄHTEET:.....	48
LIITE 1	54
LIITE 2	55

JOHDANTO

Ruoka-apu vaihtelevissa muodoissa on pitkäaikainen ja vakiintunut ilmiö Suomessa, joka tilastojen mukaan on kuitenkin hyvinvointivaltio. Se on aiheuttanut ja aiheuttaa edelleen paljon keskustelua nälästä ja köyhyydestä. (Hänninen, Karjalainen, Lehtelä & Silvasti 2008, 7-9.) Jokainen määrittelee oman hyvinvointinsa itse ja jokaisen tulisi saada elää elämänsä omien arvojensa mukaisesti. (Rauramo 2012,10).

Jo 1990-luvulla laman aikaan kirkko oli toimija, joka vastasi ihmisten hätään voimakkaimmin. Myös nykypäivänä seurakuntien tulee vastata muuttuviin tarpeisiin ja kehittää toimintaansa ihmisten tarpeita vastaavaksi. Eritoten seurakuntien diakoniatyö pyrkii palvelemaan ihmisiä arkipäiväisissä ongelmissa, kuten elämän kriiseissä ja näin lisäämään heidän hyvinvointiaan. Suomen evankelis-luterilainen kirkko toteaakin diakoniatyöntekijöiden olevan seurakuntien ”sosiaalityöntekijöitä”. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.)

Grönlund ja Hiilamo toteavat, että seurakunnille on kehittynyt tärkeä rooli sosiaalityössä ja sen rinnalla toimivassa avustustyössä Suomessa. (Saari ym. 2005,134). Eettiset perusteet sekä käytettävät toimimuodot ovat samankaltaisia niin kirkon diakoniatyössä kuin kunnallisesti toimivassa sosiaalityössäkin. Tämä johtunee Grönlundin ja Hiilamon mukaan yhteisistä käsitteistä sekä pitkäaikaisesta yhteisestä historiasta. (Iivari ja Karjalainen 1999, 19.)

Opinnäytetyössäni selvitin Hakunilan seurakunnan viikoittaisen ilmaisen yhteisruokailun merkitystä osallistujilleen sekä kuvasin yhteisruokailun yhteisöllisiä piirteitä. Kartoitin myös osallistujilta kehitysehdotuksia toiminnalle. Opinnäytetyö tehtiin Hakunilan seurakunnan käyttöön toiminnan mahdollista kehittämistä varten. Kävijämäärän mukaan alueen ihmisillä on selkeä tarve Hakunilan seurakunnan yhteisruokailulle. Toimintaa aiotaan jatkaa tulevaisuudessakin ja sen kehitys tarpeita vastaavaksi on tärkeää. Tutkimuksesta

saaduista tuloksista on siis oletettavasti hyötyä kehittämistyössä ja toiminnan suunnittelussa.

Ammatilliset haasteet muuttuvat jatkuvasti ja työssä sosiaalialalla tai seurakunnissa ihmisten huonovointisuus näkyy ensimmäisenä. Haasteisiin pitää osata vastata niiden vaatimalla tavalla, jotta ihmiset saavat tarvitsemansa avun ja selviävät näiden vaikeuksien yli. Ihmisten elinkustannukset kasvavat jatkuvasti, eivätkä tulot enää välttämättä kata kasvavia menoja. Tällöin arkipäiväiset asiat kuten ravitsevan ruoan saaminen joka päivä eivät ole enää itsestäänselvyksiä. Työelämän ulkopuolelle jäävillä ei ole välttämättä varaa harrastuksiin, joissa usein solmitaan sosiaalisia kontakteja ja pidetään huolta terveydestä sekä pidetään yllä hyvinvointia. Tämä johtaa helposti heikommin toimeentulevien syrjäytymiseen muusta yhteiskunnasta. Näille ihmisille tulisi pyrkiä antamaan elämään merkityksiä, jotta he kokisivat pystyvänsä vaikuttamaan asioihin.

Oma kiinnostukseni ruoka-apua tarjoavia tahoja sekä ruoka-apu-toimintaa kohtaan johti tämän opinnäytetyön tekemiseen. Vierailin erilaisissa ruoka-apua tarjoavissa paikoissa ja tutustuin toimintaan laajasti. Tutkimalla erilaisia ruoka-apua tarjoavia paikkoja löytyi Hakunilan seurakunnan Matalan maanantain ruokailutoiminta. Hakunilan seurakunnan diakoniatyöntekijöillä oli tarve ja kiinnostus tutkimukselle, joten opinnäytetyön tekemisestä sovittiin heidän kanssaan.

2 HUONO-OSAISUUS SUOMESSA

2.1 Huono-osaisuus ja sen taustaa

Huono-osaiset muodostavat merkittävän joukon, jota ei pitäisi hyvinvointivaltiossamme olla. Tämä kertoo sosiaalipolitiikan toimivuuden puutteellisuudesta ja yhteiskuntamme hyvinvoinnin jakautumisesta. Ei toki voida yleistää, että kaikki huono-osaiset kokisivat hyvinvointinsa huonoksi, sillä moni tuntee olevansa hyvinvoiva huono-osaisuudesta huolimatta. (Saari 2015, 27–28.) Huono-osaisuudella tarkoitetaan köyhyyttä tai eriarvoisuutta. Usein huono-osaisilla ihmisillä ei ole koulutusta tai työpaikkaa, mikä johtaa helposti elämänhallinnan vaikeuksiin ja sitä kautta elämänlaadun heikkenemiseen. Työ tai tulonsiirrot eivät yksin auta ihmistä tällaisessa tilanteessa, vaan kohdennetut erityispalvelut arjen hallinnan tueksi ovat tärkeitä. Ihmisillä saattaa olla hyvinkin erilaisia haasteita elämässään ja niistä selviäminen voi vaatia ulkopuolista apua ja muiden tukea. Huono-osaiset ovat hyvinvoivalle enemmistölle usein tuntematon joukko ja köyhyys sekä huono-osaisuus koetaan vieraaksi. (Saari 2015, 11–16.)

Saari (2015) käsittelee haavoittuvassa asemassa elävien ihmisten edellytyksiä selvittää yhteiskunnassa sekä antaa tietoa heidän kanssaan työskenteleville ja heitä koskevien päätösten tekijöille. Toimeentulotukimenot kasvavat Suomessa tasaisesti. Tämän lisäksi sosiaaliset ongelmat väestön sisällä yleistyvät. Toimeentulotukea käytetään pidempiä aikoja ja velkahäiriömerkinnät ovat ennätystasolla. Pitkittänyt köyhyys on siis lisääntynyt. Osa väestöstä on jäänyt pysyvästi heikompaan asemaan, kun julkisten menojen kohdennetut leikkaukset vaikuttavat ensimmäisenä palveluita ja tulonsiirtoja käyttäviin. Heikossa asemassa olevat ihmiset elävät sivussa tavanomaisesta elämäntavasta, elintasosta sekä elämänlaadusta. Tämä tarkoittaa suhteellista köyhyyttä. Kun köyhyys kohdentuu elintason alhaisuuteen, eli tulojen ja menojen

epätasapainoon, voidaan sitä korjata palveluilla tai etuuksilla. Ruoka-apua tarjoavat tahot pyrkivät helpottamaan ihmisiä tällaisissa tilanteissa.

Nykypäivänä huono-osaisista puhuttaessa käytetään useimmiten termiä syrjäytyneet. Sillä kuvataan huono-osaisuuden tavoin tilannetta, jossa useampi hyvinvoinnille merkittävä tekijä puuttuu. Ongelma yhdellä hyvinvoinnin osa-alueella ei ole välttämättä vaaraksi, mutta ongelmien kasaantuessa ja monimuotoistuessa, elämänhallinta saattaa vaikeutua. Huono-osaisuuteen voivat vaikuttaa niin kulttuurilliset, taloudelliset, terveydelliset ja sosiaalisetkin tekijät. (Terveys ja hyvinvoinnin laitos 2016.) Ohisalo ja Saari (2014) ovat tutkineet syitä joutua ruoka-avun asiakkaaksi ja selvittäneet sitä, millaiset tukitoimet tukisivat parhaiten heidän hyvinvointivajeitaan. Ruoka-apu on vakiintunut sosiaalisena käytäntönä Suomessa ja toimii osana köyhyyspolitiikkaa.

2.2 Huono-osaisuuden sosiaalinen vaikutus

Köyhyys sekä sosiaalinen syrjäytyminen liitetään yleensä erikseen tai yhdessä keskusteluun puhuttaessa huono-osaisuudesta. Sosiaalista eriytymistä eli osattomuutta voidaan jopa pitää yhtenä huono-osaisuuden ulottuvuutena. (Raunio 2006, 39.) Yhteiskunnalliset muutokset ajavat ihmiset ahdinkoon ja synnyttävät yksityisten toimijoiden järjestämiä ruoka-jonoja niille, joille yhteiskunnallinen viimesijainen perusturva ei riitä (Ohisalo & Saari 2014, 15).

Vuonna 2015 pienituloisten osuus koko väestöstä oli 11,7 prosenttia. Pienituloisessa kotitaloudessa rahatulot, joita jää käytettäväksi, ovat pienemmät kuin 60 prosenttia keskituloisessa kotitaloudessa olevista käytettävistä rahatuloista. 6,9 prosenttia kotitalouksista koki toimeentulovaikeuksia vuonna 2015. (Tilastokeskus 2016.) Pitkään köyhyydestä kärsineellä voimavarat on yleensä keskitettävä arjesta selviytymiseen ja arjesta selviytyminen vaatii

huolellista suunnittelua. Sosiaaliset verkostot sekä tunne osallisuudesta yhteiskunnassa ovat hyvinvointia tukevia asioita. Köyhillä kotitalouksilla voi olla vaikeuksia löytää voimavaroja arjesta selviytymisen lisäksi sosiaalisten suhteiden ylläpitämiseen tai niiden luomiseen. (Larivaara 2008.)

Ilman työtä, ei työelämässä syntyviä sosiaalisia suhteita ole ja uusia voi olla vaikea luoda. Ystävien kanssa kahville tai muihin aktiviteetteihin ei ole varaa lähteä. Yleisesti sosiaaliset tilanteet kuten vieraiden kestitseminen vaativat usein rahaa, joten sellaisesta luovutaan rahan puutteessa ensimmäisenä. Seurakunta ja julkiset järjestöt koetaan huono-osaisten keskuudessa julkista sektoria ystävällisemmäksi ja joustavammaksi avun tarjoajaksi. Näiden kuvataan avustustoiminnan järjestämisen vapaaehtoisuuden takia olevan helpommin vastaanotettavia. Seurakunnilla ei ole velvollisuutta järjestää esimerkiksi ruoka-apua, vaan siellä työskentelevät työntekijät ja vapaaehtoiset tekevät sen omasta halustaan. Tämän kaltaiset kohtaamiset avuntarjoajien kanssa koetaan ystävällisemmiksi ja myötätuntoisemmiksi kuin julkisella puolella, jossa lait säätelevät toimintaa. Huono-osainen joka hakee apua esimerkiksi seurakunnasta, voi toimimalla itse vapaaehtoisena, auttaa myös muita ja näin kokea olevansa osa toimintaa. (Larivaara 2008.)

Riski köyhyyteen on merkittävin ihmisillä, joilla sosiaaliturva on ainoa tulonlähde. Huono-osaiset ovat yleensä työttömiä, yksin eläviä tai opiskelijoita, jotka elävät sosiaaliturvan varassa. Kohtuullinen vähimmäiselintaso, joka on yleisesti hyväksytty, ei toteudu esimerkiksi pienten tulojen vuoksi, jolloin puhutaan suhteellisesta köyhyydestä. Tämän seurauksena ihminen ei välttämättä voi täysipainoisesti osallistua normaaleihin toimintoihin yhteiskunnassa, mikä jättää hänet ulkopuolelle yhteiskunnallista vaikuttamismahdollisuuksista. (Sosiaali- ja terveysministeriö i.a.)

2.3 Ruoka-apu tukena arjessa

Opinnäytetyö pyrkii selvittämään ruoka-avun asiakkaiden sanoittamia merkityksiä yhteisruokailulle sekä sitä, synnyttääkö se yhteisöllisyyden kokemuksia. Ilmaisen ruoan jakamista eri muodoissa on tutkittu melko paljon ja varsinkin perinteinen ilmaisten ruokakassien jakaminen, on ollut puheenaiheena viime aikoina paljon. Ohisalo ja Saari (2014) kuvailevat, miten ruoka-apu voisi paremmin auttaa sitä käyttäviä ja tukea heidän hyvinvointivajeitaan sekä syitä ruoka-apuun turvautumisen takana. Sosiaalinen ongelma ruoasta tulee, kun sen saatavuus tai laatu on merkittävästi heikentynyt tai kun ravitsemustottumuksissa on epäkohtia. Ruoalla on kulttuurillisia sekä sosiaalisia merkityksiä, jotka liittyvät arvostuksiimme, tapoihimme, erottautumiseen sekä konteksteihin. Tällöin puhutaan muustakin kuin ainoastaan biologisesta tarpeesta. (Ohisalo & Saari 2014.)

3 OSALLISUUS VOIMAVARANA

3.1 Osallisuus syrjäytymistä ehkäisevänä tekijänä

Osallisuus syntyy aina yksilön kokemuksena. Ilmetessään se toimii merkittävänä voimavarana ihmiselle. Tällöin ihminen kokee olevansa osa yhteisöä, jossa häntä kuullaan ja jossa hänen identiteettinsä eheyttä ja rakentumista tuetaan. Osallisuuden elementtejä havaitaan tasavertaisten jäsenten yhteisöissä, jolloin jäsenet kunnioittavat toisiaan sekä luottavat toisiinsa. (Rouvinen-Wilenius & Koskinen-Ollonqvist 2011, 50.) Osallisuutta kokevat ihmiset ottavat muihin ihmisiin helpommin kontaktia ja auttavat herkemmin. He huolehtivat itsestään ja tekevät terveellisempiä valintoja. (Abrams, Hogg & Marques 2005, 41.) Abrams, Hogg & Marques (2005, 14) kertovat, että juuri pelko osattomuudesta ajaa useimmiten ihmistä hakemaan koko elämänsä ajan omaa paikkaansa sosiaalisessa maailmassa. Ihminen haluaa olla varma kuulumisestaan ihmissuhteisiin ja ryhmiin, sillä ne antavat hänelle merkityksen, mahdollisuuksia ja turvaa.

Kansallisella tasolla osallisuus on demokratian perusrakenne. Se toimii yhteiskunnallisen kokonaisuuden osana. (Vesikansa 2002, 11.) Osallistuminen luo tunneperustaisen yhteenkuuluvuuteen pohjautuvan kokemuksen. Tällöin ihminen voi toiminnallaan vaikuttaa ympäristöönsä sekä itseään koskeviin asioihin ja toimia sitoutuneesti sekä aktiivisesti siinä. Kokemus osallisuudesta syntyy, kun ihminen on tietoinen mahdollisuudestaan muutokseen. (Rouvinen-Wilenius & Koskinen-Ollonqvist 2011, 50.) Kokemukset osallisuudesta sekä sosiaalisista verkostoista suojaavat ihmistä myös syrjäytymiseltä sekä hyvinvointivajeilta. Euroopan unioni on nostanut osallisuuden edistämisen yhdeksi köyhyyttä ja syrjäytymistä ehkäiseväksi tekijäksi. (Euroopan komissio i.a.)

Osattomuus ymmärretään osallisuuden vastakohtana. Osattomuuden vaikutukset ja tunteet ovat ihmiselle useimmiten henkisesti ja taloudellisesti vahingollisia. Se myös lisää epäluottamusta, konfliktien uhkaa sekä epätas-arvoa yhteiskunnassa. Ihmiset reagoivat osattomuuden tunteisiin eri tavoin. Seuraukset voivat olla laajoja ja aiheuttaa vahinkoa yhteiskunnalle ja muille ihmisille tai ne voivat aiheuttaa harmitonta hetkellistä pahaa oloa kokijalleen.(Abrams, Hogg & Marques 2005, 4.) Sosiaalisesti torjutut osattomuutta kokevat ihmiset ovat useasti aggressiivisempia muita ihmisiä kohtaan. Tämä ei rajoitu vain heitä torjuneita kohtaan, vaan he muuttuvat kokemuksen seurauksena useimmiten vähemmän myötämielisiksi myös kanssaihmiensä kohtaan. He eivät näe enää vaivaa huolehtiakseen itsestään. ja heidän itsetuntonsa heikkenee. Tällaiset ihmiset ottavat enemmän riskejä ja tekevät useammin epäterveellisiä valintoja. (Abrams, Hogg & Marques 2005, 41.) Poikkeuksia negatiivisille seurauksille ovat tilanteet, joissa ihminen tulee osattomaksi parisuhteesta tai ryhmästä josta ei saa tyydytystä. Tällöin osattomuuden tunne on helpompi hyväksyä eikä se yleensä aiheuta edellä mainittuja seurauksia. (Abrams, Hogg & Marques 2005, 14.)

3.2 Osallistava kirkko

Kirkon toiminnan ydin ovat sen jäsenet. Sen uusin, vuoteen 2020 tähtäävä Kohtaamisen kirkko -strategia jatkaa samalla linjalla edellisen vuoteen 2015 laaditun Meidän kirkko -strategian kanssa. Niissä kummassakin pyritään huomioimaan jäsenten muuttuvat tarpeet. Pääpainona toiminnassa ovat suhteet ja jäsenten kohtaaminen. Vaikka seurakunnilla on omat haasteensa ja toimintaympäristönsä, pyrkii strategia luomaan kaikelle toiminnalle oikean suunnan. Sanomana on, että me yhdessä luomme kirkkomme. (Kohtaamisen kirkko 2014, 4–5.) Kohtaamisen kirkon painopistealueina pidetään kohtaamista, sanomaa, lähimmäisenrakkautta ja jäsenyyttä. Näiden toteuttamiselle ei ole laadittu tarkkaa strategiaa, vaan paikallistasolla laaditaan omat suunnitelmat ja

toimenpiteet näiden toteutumiselle. Näin jokaisessa seurakunnassa voidaan ottaa huomioon alueiden erityispiirteet. (Kohtaamisen kirkko 2014, 17.)

Kirkolliset toimitukset menettävät koko ajan enemmän suosiotaan. Jumalanpalvelusten kävijämäärät ovat laskeneet merkittävästi. Kirkon rooli merkittävänä hyvinvointiyhteiskunnan rakentajana on muuttunut. Uskonnollinen kasvatus kuten uskonnonharjoittaminenkin ovat vähentyneet. Kirkko on pyrkinyt vastaamaan muuttuviin tarpeisiin ja osallisuuden ja yhteisöllisyyden kokemuksia vahvistamalla on saatu selkeitä myönteisiä tuloksia kävijämäärissä. Merkittävää on, että diakonisen avuntarpeen kasvaessa ja vapaaehtoisten lisääntyessä asiakastapaamiset ovat vähentyneet. Sitoutuminen kirkkoon on vähentynyt ja tärkeänä pidetään heikompien avustamista, hautausmaiden ylläpitoa sekä kirkollisia toimituksia. Kirkko toimiikin aktiivisesti saadakseen heikommassa asemassa olevien äänen kuuluviin. (Kohtaamisen kirkko 2014, 9–10.)

Jumala loi meidät elämään suhteessa luomakuntaan, suhteessa kanssaan sekä lähimmäisiimme. Keskittyminen kohtaamiseen nostaa esille Jumalan ja ihmisen sekä ihmisten välisten kohtaamisen merkityksen. Kohtaamiset muokkaavat elämää ja ylläpitävät suhdetta seurakuntaan. Elämäntilanteet määrittelevät kohtaamisen mahdollisuutta ja tarvetta. Kirkon tulee aktiivisesti etsiä kohtaamista tarvitsevia ihmisiä sieltä, missä heitä on ja antaa heille mahdollisuus siihen. Lähimmäisenrakkaus on kirkon ja sen jäsenten tärkein tehtävä. Jokainen ihminen tulee kohdata lähimmäisenä. Kirkon tulee ilmaista selkeästi olevansa läsnä heikompia ja apua tarvitsevia varten, sekä antaa mahdollisuuksia osallistua ja sitoutua kirkon toimintaan. Lähimmäisellä on aina annettavaa toiselle ja muiden läsnäolon tiedostaminen on jokaiselle tärkeää. Lähimmäisen arvokkuutta tuetaan tasavertaisella kanssakäymisellä. (Kohtaamisen kirkko 2014, 20–22.)

3.3 Yhteisöllisyys, vuorovaikutus ja vertaistoiminta

Joukko ihmisiä, joilla on sama tehtävä tai päämäärä muodostaa yhteisön. Yhteisöllisyyden tunne kuitenkin vaatii toteutuakseen jäsenten välistä vuorovaikutusta, avointa kommunikaatiota sekä osallistumista. (Opetushallitus 2013.) Yhteisöllisyys perustuu yhteisille yleisesti hyväksytyille arvoille (Paasivaara & Nikkilä 2010, 14). Luottamus on aina yhteisön edellytys ja se tuo jäsenilleen tunteen turvallisuudesta. Yhteisöllisyyden tunne syntyy yksilölle, kun hän tuntee olevansa osa yhteisöä, tarpeellinen sen muille jäsenille sekä tulleeensa arvostetuksi ja hyväksytyksi omana itsenään. Yhteisö ja yhteisöllisyys eivät siis ole sama asia. Yhteisö voi olla olemassa ilman jäsenten tunnetta yhteisöllisyydestä. Yhteisöllisyyttä sen sijaan ei voi olla ilman tunnetta yhteenkuuluvuudesta. (Opetushallitus 2013.)

Paasivaara ja Nikkilä (2010) toteavat, ettei yhteisöllisyyden käsitteelle ole yhtä oikeaa tulkintaa. Käsite yhteisöllisyys on monisyinen ja vaikeasti hahmottuva. Usein onkin selkeämpää puhua yhteisöllisyyden perusolemuksesta. Yhteisöllisyydestä on keskusteltu lähivuosina paljon ja se on liitetty voimakkaasti keskusteluun yhteiskunnan hyvinvoinnista. Yhteisöllisyys ja yhteisö ovat käsitteitä, jotka sisältävät yleensä sosiaalisia odotuksia sekä positiivisia mielikuvia. Yhteisöllisyyden puute nähdään ongelmana sekä syynä moniin yhteiskunnallisiin epäkohtiin. Yhteisöllisyyden lisäämisen sen sijaan koetaan voivan lisätä hyvinvointia sekä korjata ongelmia esimerkiksi yhteiskunnassamme, työpaikoillamme tai kouluissamme. (Paasivaara & Nikkilä 2010, 7–9.)

Yhteisöllisyyttä tukee sen jäsenten valmius muutokseen sekä kiinnostus uuden oppimiseen. Salliva ilmapiiri sekä jäsenten vapaus toimia tiedostaen, että epäonnistumiset sallitaan, mahdollistavat tämän. Yhteisöllisyyden tavoittaakseen täytyy yhteisön jäsenten myöntää tarvitsevansa toisiaan tavoitteen saavuttaakseen. Yhteisöllisyys ja yksilöllisyys siis tukevat toisiaan. Yhteisöllisyyden saavuttaminen on jokaisen yhteisön jäsenen tehtävä.

(Paasivaara & Nikkilä 2010, 18–20.) Nykyisin ihmiset kuuluvat samaan aikaan moniin eri yhteisöihin ja niiden jäsenyydet vaihtelevat kestoiltaan suuresti. Yhteisöllisyys perustuu yhä useammin kulttuuristen rakenteiden tai institutionaalisten tilojen sijaan vuorovaikutukseen ja viestintään. Uudenlaisia yhteisöllisyyden muotoja sovelletaan myös perinteisissä yhteisöissä. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2017.) Hierarkiajakoisuus on vähentynyt yhteisöissä ja nykypäivänä jäsenet nähdään useimmiten samanarvoisina, yhtä tärkeitä yhteisölle (Paasivaara & Nikkilä 2010, 15).

Vertaistoiminta vastaa ihmisen tarpeeseen olla vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa (Asumispalvelusäätiö ASPA 2010, 9). Siinä korostetaan ihmisen asiantuntijuutta asioissa, jotka koskevat hänen omaa elämäänsä (Jantunen 2008). Ihminen on sosiaalinen olento ja kokemusten jakaminen vertaisten kanssa luo keskinäistä tukea. Perhe- ja sukusuhteiden väljentyminen luo vertaistoiminnalle yhä enemmän arvoa ihmisten kaivatessa yhteisöä, johon kuulua. Yhteisöt sekä lähimmät ihmiset tuovat merkityksiä ja luottamusta, mikä on ihmisen tulevaisuudenuskon edellytys. Vaikuttamien sekä aktiivinen osallistuminen ovat yhteydessä kokemukseen hyvinvoinnista. Tunne ulkopuolisuudesta tai vaikuttamisen mahdottomuudesta puolestaan luovat epätoivoa ja näköalattomuutta. (Asumispalvelusäätiö ASPA 2010, 9-10.)

Ihmisellä on taipumus auttaa muita, jakaa asioita toisten kanssa sekä tehdä yhteistyötä. Vaikka kulttuuri ja kasvatusta vaikuttavat suuresti siihen, miten ihminen muihin suhtautuu, on tämä taipumus biologis-geneettinen. Sosiaalisuus on aikojen kuluessa muuttanut muotoaan ja nykypäivänä vaaditaan sosiaalisuutta, jotta voi pärjätä esimerkiksi työelämässä tietyillä aloilla. Sosiaalisuudelle on olemassa monia merkityksiä riippuen asiayhteydestä. Sosiaalinen toiminta syntyy yhteisöissä ja ryhmissä. Sosiologia tutkii tieteenalana ihmistä ryhmässä. Ryhmä voi olla niin perhe, kuin kokonainen seurakuntakin. Kun ryhmä on muodostettu, synnyttää se ryhmän jäsenien ihmisyydelle lisäarvoa. Yleensä ryhmä tukee omia jäseniään, mikä tarkoittaa, että silloin sosiaalinen pääoma luo jäsenilleen lisää sosiaalista pääomaa. (Kotiranta, Niemi & Haaki 2011, 7–8.)

Muilta ihmisiltä saadut huomionsoitukset, tunnustukset sekä kiitokset ovat jokaiselle ihmiselle merkittävä voimavara. (Keltikangas-Järvinen 2010). Sosiaaliset kontaktit ovat merkittäviä ruoka-avussa käyville ihmisille. Ne auttavat tutkimuksen mukaan sopeutumaan omaan tilanteeseensa ja ruoka-avussa asioimiseen. Ihminen alkaa valtaväestön sijaan peilaamaan omaa tilannettaan muiden ruoka-avussa asioivien elämäntilanteisiin. (Ohisalo & Saari 2014, 85.)

3.4 Matalan maanantai

Tein opinnäytetyöni Hakunilan seurakunnalle. Tutkimuksessa puhuttaessa Hakunilasta tarkoitetaan Vantaalla sijaitsevaa Hakunilan suuralueeseen kuuluvaa Hakunilan kaupunginosaa. Se on yksi yhdeksästä Hakunilan suuralueeseen kuuluvasta kaupunginosasta. Hakunilan alueella asui vuonna 2015 11253 asukasta (Vantaa alueittain 2015, 258.) Työttömiä asukkaista oli samana vuonna 2300, joista pitkäaikaistyöttömiä 846. Pitkäaikaistyöttömien määrän kasvu on jatkunut alueella vuodesta 2008. (Vantaa 2016.) Suomessa työttömyysaste oli kesäkuussa 2017 8,9 prosenttia, mikä on huomattavasti pienempi kuin Hakunilan alueella (Tilastokeskus 2017). Ilmiötä voi selittää se, että Hakunilassa yli 40 prosenttia väestöstä on käynyt korkeintaan perusasteen koulutuksen. (Vantaa 2016). Ihmiset eivät ilman koulutusta löydä nykypäivänä enää soveltuvia työpaikkoja niin helposti kuin ne, jotka ovat hakeutuneet kouluttautumaan omalle alalleen. Niinpä pelkän peruskoulun käyneet ihmiset jäävät helpommin työttömiksi ja joutuvat turvautumaan tukitoimiin. (Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos 2017.) Vantaa on tilastojen mukaan myös kaikista Suomen kaupungeista monikulttuurisin. 16,6 prosentin äidinkieli on jokin muu kuin ruotsi tai suomi. Maahanmuuttajia pyritään kotoutumispalveluiden avulla integroimaan osaksi kaupungin muuta väestöä. (Vantaa i.a.)

Hakunilan seurakunta järjestää kirkolla kerran viikossa ruokailun, johon halukkaat saavat osallistua ilmaiseksi. Ruokailusta käytetään nimitystä Matalan maanantai. Ruokailun ohessa järjestetään myös ehtoollinen tai hartaushetki. Ihmiset saavat

halutessaan osallistua myös vain esimerkiksi ehtoolliseen tai hartaushetkeen, ilman että jäävät ruokailuun tai osallistua vain ruokailuun ilman kirkollisia ulottuvuuksia. Ruokailun jälkeen on ihmisille järjestetty tila, johon he voivat jäädä viettämään aikaa keskenään, ilman työntekijää. Mikäli ruokaa jää yli, saavat ihmiset ottaa sitä omissa astioissaan myös kotiin vietäväksi. Hakunilan seurakunnan työntekijöiden mukaan ruokailun kohderyhmänä eivät ole vain kirkkoon kuuluvat ihmiset, vaan osallistua saavat kaikki. Toiminta on siis kaikille avointa ja sinne saa tulla riippumatta siitä, kuuluuko kirkkoon vai ei. Asioiden ei kysytä henkilöllisyyttä tai mitään tietoja keneltäkään. Näin varmistetaan matala kynnyksellinen toimintaan osallistumiselle. Toiminta on vakiintunut osa seurakunnan viikoittaista toimintaa ja toimii säännöllisesti, joten tätä pidettiin sopivana tutkimuksen kohteena opinnäytetyölle.

Diakoniatyö on usein työtä erityisen haastavien asioiden parissa. Siinä työskennellään heikoimmassa asemassa olevien ihmisten kanssa. Työssä pyritään kohtaamaan ihmiset kokonaisvaltaisesti, mikä koetaankin diakoniatyön erityiseksi vahvuudeksi. Työ on usein kahdenkeskistä, mutta myös ryhmätapaamisia järjestetään, jotta ihmiset saisivat vertaistukea ja kokemuksen yhteisöllisyydestä. Diakoniatyöllä ei pyritä korvaamaan yhteiskunnan työtä ihmisten hyvinvoinnin hyväksi, vaan etsimään ne, jotka ovat sen ulottumattomissa jostakin syystä. Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa on kuitenkin ensiarvoista, jotta ihmisten tarpeisiin pystytään vastaamaan tarvittavalla tavalla ja he saavat tarvitsemansa avun. Yhteistyön avulla ihmisiä osataan ohjata paremmin heille kuuluvien ja sopivien palveluiden pariin. Diakoniatyö on erittäin moninaista ja joustavaa. Diakoniatyö pyrkii vastaamaan muuttuviin haasteisiin erittäin nopeasti ja sitä pidetään tulevaisuudessa välttämätön kirkon missiolle. (Helin, Hiilamo & Jokela 2010, 7–8.)

4 TUTKIMUSONGELMA

Opinnäytetyössä selvitettiin Hakunilan seurakunnan viikoittaisen ilmaisen yhteisruokailun merkitystä osallistujille sekä kuvattiin yhteisruokailun yhteisöllisiä piirteitä. Lisäksi kartoitettiin osallistujien kehittämisehdotuksia toiminnalle.

Tutkimuskysymykset olivat:

1. Millaisia merkityksiä osallistujat antavat ruokailulle?
2. Millaisia yhteisöllisyyttä kuvaavia piirteitä toiminnassa ilmenee?
3. Miten toimintaa voisi osallistujien mielestä kehittää?

Haastattelemalla toimintaan osallistuvia ihmisiä saatiin tietoa ihmisten antamista merkityksistä ruokailulle, toiminnan mahdollisesti tuottamista yhteisöllisyyden kokemuksista sekä päästiin kuulemaan, miten ihmiset toivoisivat sitä kehitettävän. Haastatteluilla pyrittiin lisäksi siis saamaan vastauksia myös mahdollisiin kehittämiskohteisiin toiminnassa.

Osallistujien antamien merkitysten kuunteleminen ja tiedon kerääminen oli tärkeää, jotta Hakunilan seurakunnan matalan kynnyksen ruokailutapahtumaa voidaan kehittää ihmisten tarpeita vastaavaksi. Ihmisillä voi olla toiminnan kehittämiseen ideoita, joita voidaan lähteä toteuttamaan niiden tullessa esille. Toimintaan osallistuvilla ihmisillä voi olla tarpeita tai ongelmia, joita toiminnan ohessa voidaan ratkaista yhdessä työntekijän tai vapaaehtoisten työntekijöiden kanssa. Toiminnassa voi myös olla sellaista, mitä pidetään turhana ja saamalla tietoa tästä voidaan toimintaa kehittää.

Haastattelukysymyksillä selvitettiin ruokailussa käynnin rutiinomaisuutta ja siellä käymisen merkitystä kävijöille. Kysyttiin osallistujien kokemasta ilmapiiristä ruokailussa ja suhteista muihin kävijöihin, sekä muiden kävijöiden merkityksestä

sille, että he itse tulevat paikalle. Selvitettiin ruokailussa käytävien keskusteluiden syvyyttä ja kävijöiden luottamusta toisiinsa sekä työntekijöihin. Kysymyksillä myös selvitettiin kävijöiden elämäntilanteita ja toiminnan vaikuttavuutta arkeen. Haastateltavilta kysyttiin myös mahdollisia ideoita ja ajatuksia toiminnan kehittämisestä. (ks. Liite 1)

Lähtökohtaisesti ei tiedetty valmiiksi millaisia tuloksia saadaan. Tutkimus oli laadullinen ja tärkeää oli saada mahdollisimman laajasti aineistoa. Aineistoa jota tutkimuksesta saatiin, pyrittiin ymmärtämään ja tulkitsemaan, sekä kehittämään selitysmalli tälle tutkittavalle ilmiölle. Tulkitsemalla tuloksia huolellisesti kyettiin yleistämään ilmiöitä. Tähän käytettiin teoreettista käsitteistöä, joka oli jo olemassa. (Anttila 2006, 275–276.) Tällä aineistolla voidaan jatkossa kehittää toimintaa paremmin käyttäjiään tukevaksi sekä kasvattaa heidän tunnettaan osallisuudesta.

Ennen aineiston keräämistä oli saatava lupa tutkia seurakunnan toimintaa ja siellä käyviä ihmisiä. Hain tutkimuslupaa Hakunilan seurakunnan kirkkoherralta Hans Tuomiselta elokuussa. Hain tutkimuslupaa häneltä sähköpostitse. Hän myönsi tutkimukselle ja aineiston keräämiselle luvan ja sain ryhtyä tekemään haastatteluita.

5 AINEISTON KERUU, AINEISTO JA ANALYYSITAPA

5.1 Haastattelu

Haastateltavat valikoituivat kävijöistä kahden ruokailukokoontumisen (4.9 ja 11.9) yhteydessä. Työntekijöiden kanssa keskustellessamme päätimme, että he valikoivat haastateltavat kävijöiden joukosta. Näin saatiin varmistettua, että jokainen kävijäprofiili oli edustettuna tutkimuksessa ja saatiin luotettavia tuloksia. Työntekijät pohtivat, että antamalla kävijöiden itse päättää osallistujat, voisi käydä niin, että haastateltaviksi valikoituisi vain eläkeläisiä. Tällöin tulokset eivät olisi olleet luotettavia ja olisi jäänyt saamatta tärkeää tietoa muista kävijäprofiileista. Ruokailuun osallistuvassa joukossa oli monia erilaisia kävijäprofiileita, kuten esimerkiksi eläkeläiset, työttömät työkäiset, liikuntarajoitteiset ja ryhmiin kuulumattomat. Suurin osa kävijöistä voitiin jakaa lokeroihin, jotka työntekijöille näkyivät omina ryhminään toiminnan sisällä. Näistä jokaisesta ryhmästä päätimme valita ainakin muutaman haastateltavan, jotta kaikki tavallisimmat kävijätyypit olisivat edustettuina. Tavoitteena oli saada haastateltavia noin 6-8. Haastateltavia valittiin lopulta kolmelta haastatteluun pyydytyistä ei kieltäytynyt haastattelusta.

Haastateltavia pyydettiin osallistumaan tutkimukseen ruokailutoiminnan aikana. Kerroin heille, että teen tutkimuksen opinnäytetyönäni ja sillä pyritään kehittämään toimintaa. Ennen haastattelun aloitusta allekirjoitimme yhdessä haastateltavan kanssa haastattelusopimukset. (ks. Liite 2) Siinä haastateltava antoi luvan haastattelulle ja sen tallentamiselle. Lupasin sopimuksella, ettei haastateltavan henkilötietoja käytetä ja että tuhoan aineiston opinnäytetyön valmistuttua. Yhteisellä sopimuksella toivoin syntyvän luottamusta haastateltavan ja itseni välille. Toivoin haastateltavan uskaltavan myös puhua avoimemmin. Haastattelun aloitin aina selvittämällä, että kumpikin osapuoli oli selvillä siitä, mitä haastattelussa tapahtuu. Haastattelun nauhoitukseen ja haastattelun tutkimuskäyttöön pitää aina olla lupa haastateltavalta.

Haastateltavalle tuli kertoa ennen haastattelua minun roolini, mitä tutkin ja mihin saatuja tuloksia käytetään, sekä mitä aineistolle tapahtuu tutkimuksen valmistuttua. Nauhoitus aloitetaan aina yhteisymmärryksessä ja lopetetaan niin, että sillä oli selkeä loppu. (Ruusuvuori & Tiittula 2005, 24–25.)

Haastattelupaikan merkitys oli olennainen tekijä haastattelun onnistumisen kannalta. Haastattelutilanteesta tuli tehdä mahdollisimman häiriötön ja haastateltavan piti kokea pystyvänsä puhumaan luottamuksellisesti. Haastattelututkimuksista saatu aineisto vaihtelee suuresti riippuen siitä, onko haastattelu tehty haastateltavan kotona vai julkisissa tiloissa ihmisten keskellä. Tilanteessa, jossa haastateltava kokee voivansa vastauksillaan vaikuttaa esimerkiksi toiminnan kehitykseen ja kertoa omia mielipiteitään saadaan usein laajempia vastauksia. (Eskola & Vastamäki 2015, 28–31.)

Tässä tutkimuksessa haastattelutilanteeseen osallistuimme vain minä ja haastateltava. Haastatteluja suunniteltaessa tuli siis jo suunnitella huolellisesti, missä tilassa haastattelut toteutetaan ja miten niistä annetaan tietoa haastateltaville. Tämän tutkimuksen haastatteluille neutraalein paikka oli seurakunnan tiloissa, jotka ovat haastateltaville sekä minulle tuttuja. Tällöin ei syntynyt asettelua joka voisi vaikuttaa haastattelun tuloksiin. (Eskola & Vastamäki 2015, 28–31.) Haastattelut suoritin diakoniatyöntekijän työhuoneessa seurakunnan tiloissa.

Aineiston keruumenetelmänä toimi puolistrukturoitu haastattelu. Minulla oli jokaiselle haastateltavalle samanlainen kysymysrunko, joka avulla haastattelu eteni. Vastausten perusteella saatoinkin kuitenkin kysyä lisäkysymyksiä saadakseni enemmän tietoa, mikäli keskustelu ohjautui tutkimuksen kannalta mielenkiintoisiin aiheisiin. Saatoinkin myös jättää joitakin kysymyksiä pois mikäli ne olivat tarpeettomia. Valmiita vastauksia ei ollut vaan haastateltava sai itse tuottaa aineistoa. Valitsin tämän menetelmän, jotta saatava tieto olisi tarpeeksi monipuolista ja vastaukset tutkimuskysymykseen tulisivat varmasti esille. Tällä pyrin saamaan aikaan mahdollisimman laajan tutkimusaineiston. Ikään kuin keskustelin haastateltavan kanssa esittämästäni teemasta ja poimin aineistoa. Haastattelun aikana tein havaintoja haastateltavasta, sillä tietynlaiset eleet voivat

muuttaa vastauksen merkityksiä merkittävästi. Nauhoitin haastattelut ja kirjoitin puhtaaksi sanatarkasti. Tässä vaiheessa haastattelun aikana tehdyt huomiot olivat merkittävässä asemassa, jotta annetut vastaukset ja niiden merkitykset säilyivät oikeanlaisina.

Haastattelukysymykset pyrin tekemään mahdollisimman selkeiksi ja helposti ymmärrettäviksi, jotta haastateltavat osaisivat vastata oikeisiin kysymyksiin. Tutkittavaa toimintaa kutsuin haastattelukysymyksissä ruokailuksi, jotta se olisi haastateltaville mahdollisimman selkeä ymmärtää. Suurin osa toimintaan osallistuvista osallistuu ruokailuun, joten tutkimuksessa keskityttiin puhumaan siitä.

Keräsin aineiston syyskuun aikana kahdella ruokailukerralla toiminnan ohessa. Haastatteluihin osallistui 13 henkilöä. Haastattelukysymysten lisäksi merkitsin ylös haastateltavan sukupuolen. Arvioin sukupuolen silmämääräisesti, enkä kysynyt sitä erikseen haastateltavilta. Merkitsin tämän, jotta jos tarvetta tälle tiedolle tulisi, minulla olisi se kirjoitettuna ylös. Haastateltavista kuusi oli miehiä ja seitsemän naisia. Litteroinnin ja analysoinnin aloitin heti haastattelujen jälkeen syyskuun aikana. Aineiston keruun rajasin toiminnan yhteyteen, jotta haastateltaville ei koituisi vaivaa ja jotta ei tulisi haastattelujen peruuntumisia ja siksi aikataulujen venymistä.

5.2 Aineiston analyysi

Aineiston analyysi alkoi saadun haastattelumateriaalin kuuntelemisella ja puhtaaksi kirjoittamisella. Nauhoitettujen haastatteluiden purkamista tekstiksi kutsutaan litteroinniksi. Aineisto kirjoitetaan tekstimuotoon noudattaen haastateltavan puhetta sanatarkasti. (Hirsjärvi; Remes & Sajavaara 2014, 222.) Kirjoitin haastattelun sisällön tietokoneelle Word-tiedostoksi jättäen kuitenkin pois aihealueet, joita en pitänyt oleellisena tämän tutkimuksen kannalta. Kuuntelin

haastattelut nauhurilta ensin kerran kokonaan. Seuraavalla kuuntelukerralla kirjoitin ylös tutkimuksen kannalta oleellisen aineiston. Keskustelut saattoivat poiketa ohi aiheen ja tämän aineisto jätin pois tutkimuksesta. Arvioin itse tutkimusta varten tutustumani aineiston perusteella, mikä aineisto oli tarpeetonta tutkimukselle. Litteroin aineiston syyskuun aikana. Haastatteluiden kokonaismäärä oli 2 tuntia ja 19 sekuntia ja litteroitua tekstiä syntyi noin 11 sivua.

Aineiston analysointiin käytin induktiivista aineistolähtöistä sisällön analyysia. Prosessi jakautui kolmeen vaiheeseen. Induktiivisessa sisällönanalyysissä litteroidusta tekstistä valitaan ensin ilmaukset, jotka vastaavat asetettuihin tutkimuskysymyksiin. Seuraavaksi ilmaukset muokataan pelkistettyyn muotoon. Ilmauksista muodostetaan ryhmiä sen mukaan mitkä ovat samankaltaisia. Nämä ryhmät muodostavat alaluokat. (Tuomi & Sarajärvi 2006, 111.) Litteroidusta aineistosta etsin ne lauseet, jotka kertoivat haastateltavien antamista merkityksistä toiminnalle, kuvasivat yhteisöllisyyden piirteitä tai sisälsivät ihmisten ideoita toiminnan kehittämiseen. Nämä kolme merkitsin erivärisillä tusseilla tekstistä. Tämän jälkeen etsin ryhmistä eri haastateltavien samaa tarkoittavia lauseita, joita nimesin uudestaan yleisemmiksi alaluokiksi tutkimuskysymyksille. Sisältöjen mukaan alaluokat ryhmitellään yläluokiksi, jotka muodostavat pääluokat. (Tuomi & Sarajärvi 2006, 111.) Alaluokista muodostuivat yläluokat yhdistäen samaan yläluokkaan kuuluvia alaluokkia. Esimerkkeinä yläluokista voin nimetä ruokailulle annetut merkitykset kuten sosiaaliset kanssakäymiset, fyysinen hyvinvointi, hyvinvoinnin edistäminen, seurakuntayhteys ja taloudellinen apu. Yläluokat siis kuvaavat keskeistä sisältöä. Viimeiseksi yläluokat vielä loivat suuremmat kokonaisuudet eli pääluokat (3 kpl). Pääluokat esittivät tutkimusongelmia. Pääluokkia olivat ruokailun merkitykset, koettu yhteisöllisyys ja kehitysideat.

Tulokset-luku sisältää suoria lainauksia haastattelutilanteista. Nämä erotin muusta tekstistä sientämällä ne ja muuttamalla riviväliksi 1, jotta teksti erottuisi muusta tekstistä paremmin. Suoriin lainauksiin en lisännyt muita tunnistetietoja kuin haastattelun numero (esimerkiksi H1), jotta anonymiteetti olisi suojattu eikä

henkilöitä voisi tunnistaa lainauksista. Tulokset -luvussa tiedot, joista haastateltavan voisi tunnistaa, on korvattu isolla X – kirjaimella. Tätä on käytetty esimerkiksi vuosilukujen piilottamiseen. Tekstiosiossa olen merkinnyt lainausmerkein ilmauksia, joita haastateltavat ovat käyttäneet haastatteluissa ("esimerkki").

5.3 Eettisyys ja luotettavuus

Eettisyyttä oli arvioitava aktiivisesti koko tutkimuksen ajan, niin tiedonhankinnassa kuin julkistamisessakin. Eettisyydellä viitataan siihen, että asiat tehdään oikein, yhteisesti hyväksytyjen periaatteiden mukaisesti. Tieteelliselle tutkimukselle on asetettu vaatimukset, jotka tutkimuksen tekijän tutkimusta tehdessään tulee ottaa tarkasti huomioon. Tutkimuksen tuli olla huolellista, rehellistä sekä tarkkaa kaikissa tutkimusvaiheissa. Eettisesti toteutettu tutkimus on avointa ja se ottaa huomioon muiden tekemän tutkimustyön kunnioittavasti. Kiinnitin huomiota tutkimuksen suunnitteluun, toteutukseen sekä raportointiin asetusten vaatimalla tavalla. Kaikille tutkimukseen osallistuville tuli antaa riittävästi tietoa heidän osallisuudestaan sekä asemastaan tutkimuksessa ja selvittää heidän suostumuksensa osallistua siihen jo ennen kuin tutkimus aloitettiin. Lähtökohtana oli yleisesti ihmisarvon kunnioittaminen tutkimusta tehdessä ja siksi haastateltavien tuli saada itse päättää osallistumisestaan tutkimukseen. (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2014, 23–25.)

Tutkittava aihe oli arkaluontoinen ja haastattelukysymykset henkilökohtaisia. Haastattelijana minun piti ottaa huomioon haastateltavien tilanteet ja oma roolini. Olen erittäin myötätuntoinen ihminen ja pohdin etukäteen, mitä haasteita se voisi tuoda haastattelutilanteissa. Jos esimerkiksi haastateltavalla olisi tullut tukala olo haastattelussa tai hän olisi reagoinut voimakkaasti johonkin kysymykseen, olisi minun pitänyt tietää, miten reagoida siihen. Olisin itse tuntenut luontevammaksi tehdä kyselylomakkeita, sillä eräällä tavalla haastattelut tuntuivat itselleni

jännittävilä. Minun pitikin tästä syystä harjoitella haastattelutilanteita etukäteen läpi, jotta tilanne tuntui tutummalta ja olo oli itsevarmempi oikeassa haastattelutilanteessa. Nauhurin käyttö ja se, miten kovaa ja selkeästi täytyi puhua, piti myös selvittää. En uskonut, ettenkö selviäisi haastattelutilanteista, mutta minun oli helpompi toimia, kun osasin jo ennalta odottaa, mitä voisi tapahtua tai miten haastattelu voisi edetä.

Tutkimuksessa pidin eettisen arvioinnin koko ajan mielessä jokaisessa työskentelyvaiheessa. Tutkimussuunnitelman tekemisen aikana pyrin huolelliseen suunnitteluun ja tarkkaan työskentelyyn. Pidin tutkimusaineiston keräämistä haastattelemalla suunnitteluvaiheessa parhaana tapana saada laajasti materiaalia. Tarkoitukseni oli koko ajan varmistaa haastateltavien anonymiteetti. Tästä johtuen toteutin haastattelut erillisessä tilassa, johon ei muita itseni ja haastateltavan lisäksi tullut. Kerroin haastateltaville tutkimuksen ja haastattelun tarkoituksesta, sekä selitin vastaamisen tapahtuvan täysin anonymisti. Pyysin haastateltavalta vielä suostumuksen tutkimukseen osallistumiseen ja saatavan aineiston käyttöön tutkimukseen. Mitään aineistoa josta vastaaja tai hänen näkemyksensä voisi olla tunnistettavissa, en julkaissut sellaisenaan. Kenenkään henkilötietoja en kirjannut mihinkään. Äänitteet sekä litteroidut aineistot tuhosin niiden analysoinnin jälkeen. Kerroin haastateltaville selkeästi, että haastatteluaineisto on tarkoitus tuhota, kun tarvittavat tiedot on kerätty. Kirjasin tulokset tutkimukseen niin, ettei niitä pysty yhdistämään tiettyyn henkilöön. Lainaukset nimesin H-kirjaimella, jonka perään on lisätty haastattelun numero (esimerkki H1). Minun tuli pohtia tarkkaan, voiko lainauksia yhdistelemällä tunnistaa henkilöitä. Sellaisia lainauksia, joista olisi yhdistelemällä voinut tunnistaa henkilön, jätin pois tekstistä.

Merkitsin lähteet huolellisesti ja alkuperäistä lähdettä kunnioittaen niin, että lähde on selkeästi näkyvillä vaaditulla tavalla. Minun tuli olla materiaalin keräystilanteessa ja tutkimustyössä puolueeton sekä kiinnittää huomiota omaan objektiivisuuteeni. Tiedostamalla omat näkemykseni sekä ennakkoluuloni pystyin vaikuttamaan tutkimusnäkökulman objektiivisuuteen ja siihen, etteivät omat ennakkoluulot vaikuttaneet tutkimuksen tuloksiin. Muutoin tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus olisivat saattaneet vaarantua. Olin tutustunut ruoka-apua

tarjoaviin tahoihin ja ruoka-apu -toimintaan, mikä auttoi toimimaan objektiivisesti suhteessa aiheeseen ja haastateltaviin.

Arvioitaessa tutkimusta minun tuli kiinnittää erityistä huomiota myös sen luotettavuuteen, eli siihen että tutkimuksen reliabelius toteutuu. Tällä tarkoitetaan sitä, että tutkimus voidaan tarvittaessa toistaa ja saada sama tulos. Tulokset eivät siis saaneet olla sattumanvaraisia. Pätevyys ja luotettavuus vaihtelevat eri tutkimuksissa. Virheitä pyrin välttämään mahdollisimman tarkasti tutkimusprosessissa ja tästä johtuen tutkimuksessa pyrin arvioimaan valmiin työn luotettavuutta vertaamalla sitä muihin samasta aiheesta tehtyihin tutkimuksiin. Luotettavuuden todentamiseen on useita menettelytapoja. Laadullisessa tutkimuksessa voisi reliabelius eli luotettavuus vaarantua esimerkiksi tulkitsemalla haastattelumateriaalia väärin. Validius määrittelee tutkimuksen kyvyn mitata tarkoitettua asiaa. Tutkimuksessa saatetaan tutkia väriä asioita tietyn lopputuloksen saamiseen. Minun tuli siis koko ajan arvioida omaa työskentelyäni ja sen johtamista haluttuun päämäärään. Jotta tutkimus olisi validi, tulee varmistaa vastaajien ymmärtävän kysymykset tarkoitettulla tavalla. Muuten tulokset vääristyvät, sillä vastaajat vastaavat johonkin, mitä ei ole tarkoitus tutkia tässä tutkimuksessa. Jos vastaaja on ymmärtänyt kysymyksen väärin, ei vastauksia voida käyttää tulosten analysoinnissa. Tämä aiheuttaisi tutkimuksen validiuden menetyksen. Lopputulos ei olisi enää tosi. Laadullisessa tutkimuksessa tarkasti kuvatut tutkimuksen vaiheet auttavat luotettavuuden lisäämisessä. Tutkimukselle tulee antaa aikaa ja jokainen päätelmä tulee perustella. (Hirsjärvi ym. 2009, 231–233.) Tässä tutkimuksessa pyrin luotettavuuteen vaikuttamaan huomioimalla koko prosessin ajan asiat jotka varmistavat sen. Eettisiä periaatteita ja tarkkaavaisuutta työn arvioinnissa tarkkailin myös huolellisesti työskentelyssä. Käytin paljon aikaa työskentelyyn virheiden välttämiseksi.

6 TULOKSET

6.1 Ruokailun merkitykset

Ensimmäinen tutkimustehtävä oli kartoittaa Hakunilan seurakunnan viikoittaisen ilmaisen yhteisruokailun merkitystä osallistujille. Haastatteluista nousi esille viisi erityistä merkitystä haastateltavien sanoittamana. Niitä olivat sosiaaliset kanssakäymiset, fyysistä hyvinvointia parantava vaikutus, mielenterveyden ja hyvinvoinnin edistäminen, seurakuntayhteyden parantaminen sekä taloudellinen tuki.

Tärkein ruokailuun osallistumisen syy jonka jokainen haastateltava mainitsi, oli sosiaalinen kanssakäyminen muiden ihmisten kanssa. Haastateltavat kertoivat tulevansa ruokailuun, jotta näkevät ystäviä ja tuttuja sekä tutustuvat uusiin ihmisiin. Vuorovaikutus ja yhteisöllisyys mainittiin tärkeiksi koetuiksi asioiksi. Haastateltavat korostivat sitä, miten tärkeää muiden ihmisten näkeminen ja seura on, vaikkei kenellekään juttelisikaan. Aineistosta tuli ilmi erityisesti yksin asuvien ihmisten tarve päästä pois kotoa juttelemaan muiden ihmisten kanssa sekä päästä muiden ihmisten keskuuteen. Keskusteluiden aiheina mainittiin useimmiten lähipäivien tapahtumat, arkiset asiat, muistelut tai politiikka sekä uskonto. Haastateltavat sanoivat, että heitä kuunnellaan ja he kuuntelevat muita, mikä on heille tärkeää.

No... Ei erakoidu sinne kotiin. Et näkee ihmisiä ja pääsee keskustelemaan ihmisten kanssa. H3

Vois nimetä sen, että satunnaiset keskustelut, tuota... vieraamman henkilön kanssa, niin onhan ne arvokkaita. Kyllä se tutustumisen mahdollisuus ja siihen liittyvät keskustelut voi olla arvokkaita. H13

Toinen tärkeäksi koettu merkitys oli ruoka ja sen fyysistä hyvinvointia parantavat vaikutukset. Ruokailu nähtiin tärkeänä toimintakykyä lisäävänä tekijänä. Ruokailun takia tuli lähdettyä kotoa ja samalla pystyi hoitamaan muitakin asioita. Haastateltavat pitivät tarjoiltavaa ruokaa erittäin maistuvana ja monipuolisena sekä ravitsevana. Mainittiin, ettei ennen iltapalaa tarvitse enää päivän aikana syödä mitään. Kokkia keuhuttiin taitavaksi ja vapaaehtoisten työpanosta arvostettiin todella paljon. Ruoan mainittiin olevan kaikille maistuvaa, sillä siinä ei käytetty paljon mausteita tai erikoisia ainesosia. Yksinasuvat mainitsivat, ettei itselle tule juuri laitettua ”kummoista ruokaa”. Myös liikuntarajoitteisille sekä huonokuntoisille vanhuksille ruokailun arveltiin olevan helpottava tekijä arjessa. Ruokailu on siis myös irtiotto arjesta, kun ei itse tarvitse tehdä ruokaa vaan pääsee syömään ”toisen laittamaa”.

Tää on monelle ihmiselle kuule, tää on, sanotaan et tää on hirveen iso apu. H1

Se on kato silleen ku ihmisel on pienet tulot, ni tää on ollu hirveen riittävä tai silleen hyvä. Et saa ruokaa eli lämmin ateria täällä ja sit täältä saa niinku leivät ja tommoset mukaa jos tarttee. Ja tää on niinku mulle ainakin ni tää on niinku aika semmone sanotaa et tää on vähä niinku henkireikä itselle. Ku itekki pienel eläkkeel tulee toimeen. H6

Kolmas merkitys joka haastatteluissa tuli esille, oli mielenterveyden ja hyvinvoinnin edistäminen. Ruokailussa käyminen vähensi tunnetta yksinäisyydestä sekä antoi haastateltaville kokemuksen henkisestä tuesta. Muiden ihmisten tapaaminen yhdistettiin suoraan henkiseen hyvinvointiin ja sen mainittiin pitävän ”pääkoppa kondiksessa”. Ruokailussa saatettiin luoda kontakteja diakoniatyöntekijöihin, mikä madalsi haastateltavien mukaan kynnystä ottaa yhteyttä heihin avun tarpeessa. Muiden ihmisten tapaaminen nosti mielialaa ja ehkäisi syrjäytymistä sosiaalisen ulottuvuutensa ansiosta. Ilmapiiri koettiin hyväksi ja positiiviseksi. Ruokailun sanottiin olevan myös arkea rytmittävä tekijä, kun heti maanantai-aamuna on noustava ajoissa ja lähdettävä kirkolle tapaamaan tuttuja. Haastatteluissa kävi ilmi, että ruokailussa tapahtuneita

kohtaamisia ja keskusteluita saatetaan muistella vielä myöhemmin viikolla ja saada näin ollen iloa ruokailuhetkistä vielä uudestaan. Haastatteluissa sanottiin myös ruokailun vaikuttavan positiivisesti mielialaan. Yleensä ruokailun jälkeen on ”parempi mieli”.

Ennen vanhaan oli pelkkä kahvi ja voileivät. Ja siltiki mä kävin, että en mä nyt sen ruuan takii pelkästää käy et kyl se on se henkinen, se et saa jotai henkisesti ja pystyy rauhottumaan. H2

Hirveen tärkeä muistella mitä tääl on puhuttu käydessä. Asioitten muisteleminen auttaa jaksamaan viikkoa. Kantaa pitkälle tämä yksi päivä. H1

Jos rupee tuol yksiksee mököttää kotona nii pää sekoo kyllä varmasti. H7

Se vuorovaikutus, mä uskon että se on osapuolille merkityksellistä. Siinä niinkun... keskustelukumppaneiden kannalta. Myöskin niitten ehkä jotka on hiljaa ja kuuntelee. Ne kuitenkin kokee sen sellasena kodikkaana tilanteena. Täytyy muistaa se, että monet on tavattoman yksinäisiä ja on sairauksia ja syrjäytyneisyyttä, että tuota... Tässä on ihan tarpeeksi kun tulee tänne ihmisten joukkoon ja pystyy siinä silleen kuitenkin liittymään seuraan vaikka ei paljoa keskustelisikaan. H13

Neljäs ruokailulle annettu merkitys on seurakuntayhteyden parantaminen sekä mahdollisuus hengellisyyteen. Yhteys seurakuntaan sanottiin tärkeäksi ja merkittäväksi. Ruokailussa pystyi keskustelemaan muiden kanssa uskosta ja omista uskoon liittyvistä näkemyksistä sekä pystyi keskittymään uskonnollisiin asioihin syvemmin halutessaan. Ennen ruokailua tapahtuva vapaaehtoinen hartaus mainittiin tärkeäksi ja kuvattiin mahdollisuudeksi rauhoittua.

Tässä saa niinku samalla ruumiin ja hengen ravintoa kyllä. H5

Uskonto on yks vahva... tutustuminen enempi uskuntoon ja mitä raamattu sanoo...Kirkolla käyminen, se on ollu yks et miks mä olen viel tässä. H1

Ruokailutapahtumaa ei itsessään kuvailtu kovinkaan uskonnolliseksi. Haastateltavat kuitenkin osasivat kertoa, että joukossa on hyvin aktiivistakin porukkaa, jonka kanssa uskonnollisista aiheista pystyi keskustelemaan. Haastateltavat olivat hyvin tietoisia siitä, etteivät kaikki ruokailussa kävijät kuuluneet kirkkoon. Se oli kuitenkin haastatteluiden perusteella yleisesti tiedossa ja hyväksytty asia.

Se, että moni rohkenee tulla tuonne kirkkosaliinkin, jossa ei muuten varmasti tulis käytyä. H5

Toiminnan kuvailtiin tuovan seurakunnan työntekijät lähemmäs seurakuntalaisia. Seurakunnan työntekijöiden työ näyttäytyi haastateltaville arvostettuna ja siitä oltiin kiitollisia. Työntekijöitä oli helppo lähestyä ja heidän koettiin välittävän kävijöistä.

Kyllä nää kaikki kauniit koristelut ja kukkaset, näillä on näillä kaikilla semmonen merkitys kuitenkin. Et seurakunta ja seurakunnan työntekijät on tullu lähemmäs seurakuntalaisia. Se on Hakunilan seurakunnassa ihan ehdottomasti, se lämpö ja yhteisöllisyys. Ne on kyllä ne asiat jotka mä ensimmäisenä kertosin kyllä. Ja kaikki on saman arvosia. H5

Ruokailun taloudellinen vaikutus ilmeni viidentenä merkityksenä kävijöille. Useat haastateltavat kertoivat pienistä eläkkeistään ja työttömyyden aiheuttamasta taloudellisista haasteista, joihin ruokailu auttaa edes hieman. Seitsemän haastateltavista oli eläkeläisiä ja kuusi työttömiä. Yksikään haastateltavista ei ollut työssäkäyvä työkäinen tai opiskelija. Tämä kuvastaa realistisesti ruokailun kävijäprofiilia.

Haastateltavat mainitsivat ruokailun merkityksen monelle mahdollisesti viikon ainoana lämpimänä ateriana ja erityisenä odotuksen kohteena, kun on taloudellisesti tiukkaa. Ruokailusta kotiin saatava leipä oli monelle tärkeä lisä viikon ruokailujen kattamiseen.

Onhan se kiva, et ku on tämmönen ruokailu täällä ja kaikki voi tänne tulla. Kun kaikilla ei ole rahaa edes mennä kauppaan, mutta täältä saa yhden lämpimän ruoan.H13

Ei oo oikeen niinku silleen varallisuutta... ASIAA...Et kyl tää niinku ihan oikeesti tää on niinku oikeen hyvä apu monellekki ihmiselle, et ei vaan yksin minulle. H6

Erityisesti jouluateriaa kiiteltiin kovasti. Jouluaterian suuri merkitys ja haastateltavien liikuttuneisuus puheissa korostuivat. Sen kerrottiin tuovan hyviä muistoja mieleen menneisyydestä ja toivottiin, että se järjestettäisiin myös jatkossa. Kaiken kaikkiaan ruokailua ja mukaan saatua ruokaa on pidetty jopa välttämättömäksi selviytymisen kannalta, kun haastateltavilla tai heidän tutuillaan on ollut todella tiukkaa taloudellisesti. Saadusta avusta oltiin kiitollisia ja sen toivottiin jatkuvan.

6.2 Ruokailun yhteisöllisyys

Tutkimuksen toinen tutkimustehtävä oli selvittää, ilmeneekö ruokailussa yhteisöllisiä piirteitä ja minkälaisia ne ovat. Yhteisöllisyyden ulottuvuuksia löytyi aineistosta viisi ja niitä olivat sitoutuminen, luottamus, hyväksyntä, osallisuus sekä vastuunotto. Haastateltavat nimesivät itse kokevansa yhteisöllisyyttä ruokailussa.

Yhteisöllisyyden kokemushan täs tulee. H13

Ensimmäinen ja selkeimmin esille tuleva yhteisöllisyyden piirre oli haastateltavien sitoutuminen toimintaan. Useat haastateltavat kertoivat tulevansa ruokailuun aina kun oli mahdollista. Usein ainoastaan lääkäri tai muu tärkeä tai pakollinen meno meni ruokailun edelle. Moni haastateltavista oli myös käynyt ruokailussa jo vuosia ja piti sitä arkeensa kuuluvana itsestäänselvyytenä.

No kyl mä käyn sen suurin piirtein sen kolme kertaa kuukaudessa, ainaki. Joskus jos mä oon flunssas tai jotain, nii silloinha mä oon poissa... kyllä mä muuten käyn jos mä terve oon. H3

Tää maanantaipäivä on ihan ehdottomasti omistettu tänne Matalan tapahtumiin. Että mä en sille päivälle mitään muuta sitten kyllä suunnittele... H5

Joutuu maanantaina aina herää pikkasen aikasemmin ja tekee kaikki aamuuskareet ennen ku tulee tänne. H9

Haastateltavat luottivat siihen, että ruokailussa näkee muita kävijöitä ja saa ruokaa sekä pääsee kokemaan hartauden. Ruokailussa käytiin haastateltavien mukaan, koska uskottiin sen nostavan mielialaa ja saavan aikaan hyvän mielen niin itselle kuin muillekin kävijöille.

Kuule tää on hirveen kivaa et tääl tota noin niin tapaa tuttuja ja voi jutella ja olla. Sit tulee tuolla hartaudessaki ain käytyy ja semmosta. Et tää on semmonen kanssakäymispaikka. H7

Tulee uusia ystäviä. Täs tapaa ihmisiä. H5

En mä kävis täällä jos ei olis mielenkiintosta. H10

Haastateltavat toivat esiin sen, että diakoneilta sai tarvittaessa apua ja heihin pystyi luottamaan. Haastatteluissa selvisi myös, että haastateltavat kokivat tulleen hyvin vastaanotetuiksi ja huomioiduiksi.

Jos joutuu apuu hakee jostain ni tietää mistä hakee. Tietää et mistä menee kysyy neuvoo tai apuu. H6

Aina on ollut hyvin ystävällistä, että sekin on hyvin miellyttävää tuota niin kuin... tulla sillä tavalla vastaanotetuksi. H13

Usealle haastateltavalle oli muodostunut muista kävijöistä ystäviä, joille omat huolet pystyi purkamaan ja jotka pystyivät purkamaan huolensa heille.

Monet ihmiset kertoo tietysti omista huomistaan ja vaikeuksistaan ja oikeestaan ei ole aihetta joka on poissuljettu. H13

Asun yksin niinku moni täällä kävijöistä. Tää on hyvin tärkeä tapaaminen, et voi ihmisten kanssa jutella milloin mistäki. H5

Ja tääl on kuule aika hyvä tää ilmapiiri sillee, ku ne tekee aika paljon niinku semmosta justiin että se on itse lähestyviä ja tolleen. Ettei ne kato et mitä toiki tääl tekee. H6

Haastatteluissa korostettiin ruokailun avoimuutta kaikille ihmisille ja mainittiin seurakunnassa vallitsevan ”hyväksymisen”-henki. Kaikenlaiset ihmiset olivat tervetulleita ja lähes jokainen haastateltava mainitsi, että heidät oli vastaanotettu hyvin aina. Ihmiset olivat iloisia siitä, että kaikenlaiset ihmiset ovat löytäneet ruokailuun. Ruokailuun on onnistuttu luomaan matala kynnyksen osallistua ja siitä oltiin jopa ylpeitä.

No tää todella tää Matalan kynnyksen maanantai. Et kynnyks on matala. Tänne on helppo tulla ja semmosia hyvinki arkoja ja yksinäisiä ihmisiäkin on alkanu täällä käymään ja rohkastuneet täällä käymään. Se on niinkun... suuri ilo. H13

Muihin kävijöihin suhtauduttiin mielenkiinnolla ja odotuksella. Haastatteluissa tuli ilmi muita kävijöitä kohtaan syntyneet avoimet asenteet. Kävijöiden ikäerolla tai sosioekonomisella asemalla ei ollut merkitystä kävijöiden keskuudessa. Jokaisen ihmisen korostettiin olevan lähimmäinen toiselleen.

Kaikkien ihmisten tapaaminen on tärkeää. Kaikki ovat samanarvoisia, ihan kaikki. Kaikki ovat lähimmäisiä. H5

Kanssakäymine on iha, se on mul ainaki hirveen tärkeetä. H7

Pitää vaa rohkeesti mennä ihmistä lähelle, ihmisenä. H13

Ilmapiirin koettiin olevan hyväksyvä ja jokaisen mielipiteitä ja arvoja kunnioitettiin. Toimintaan olivat kaikki tervetulleita omina itsenään.

Minun hyväksyminen täällä. Koen että hyväksytään tällasenaan. Voi olla et takana puhutaan, mut edessä ei. H1

Täällä hyväksyminen...mä en yhtäkkii muista että olis semmosia joka ei hyväksys. H1

Työntekijät on ollu aina minua kohtaan ystävällisiä ja ymmärtäväisiä ja olen sanonu että tää on minulle ku toinen koti. Et mä tunnen tämän kyllä niin. H5

Haastatteluissa kävi ilmi, että useat haastateltavat olivat osallistuneet vapaaehtoistyöhön tässä kyseisessä ruokailussa tai jossakin muussa

seurakunnan toiminnassa. He olivat päässeet vaikuttamaan toimintaan ja tuomaan omia mielipiteitään esille. Yleensä tällaisissa tapauksissa suhteita seurakuntaan kuvailtiin vahvoiksi ja niiden kerrottiin antaneen myös vapaaehtoisille voimavaroja.

Mä voin kertoa et mä olen ollu tän seurakunnan vapaaehtonen X vuotta. Siksikin tämä on minulle niin rakas paikka ja ihmiset niin rakkaita, koska mä olen niinku hyvässä ja pahassa ollut auttamassa lähimmäisiä ja...ja nää ihmiset on tullu mulle todella rakkaaks nämä ihan tavalliset seurakuntalaiset. H5

”Me”-henki tuli haastatteluissa esille tapoina puhua ruokailussa käyvistä ihmisistä. ”Hakunilalaisuudesta” oltiin ylpeitä. Vastauksista tuli selkeästi esille luotto muihin ”hakunilalaisiin”. Moni kertoi asuneensa alueella kauan ja mahdollisesti kasvattaneensa lapsensa täällä sekä tuntevansa suurimman osan kävijöistä ainakin ulkonäöltä. Useiden muiden kävijöiden kanssa oltiin tuttuja.

Nää on niinku... melkee vois sanoo et tää on tuttu piiri kato. Ku mä oon asunu tääl ni tuntee melkee ja tietää jos joku tulee kysyy et kuka se on. Ni joo mä tiedän et se on se ja se. Mä oon niinku asunu kato vuosikymmenii tääl. H6

Ei ole kukaan koskaan tehny mulle tuolla ostarilla tai muualla pahaa ei. Et kaikki on, mä melkeen sanosin et jos kovaki hätä tulis niin ehkä nämä syrjäytetyt ja syrjäytyneet ihmiset, ni auttais kyllä ihan ensimmäisenä. Et on tullu sellanen luottamus. H5

Vapaaehtoistyöstä puhuttaessa haastatteluissa kävi ilmi se, miten vapaaehtoisena työskennelleet kokivat sen vaikuttaneen heihin itseensä positiivisesti. Vapaaehtoistyön tekemistä kuvailtiin itselle vähintään yhtä tarpeelliseksi ja voimaannuttavaksi kuin niille, joille vapaaehtoistyö kohdistetaan.

Kyllä se varmasti on yhtä suuri apu ollu minulle, koska mä oon semmonen, tykänny aina touhuta ja ja vähän lähimmäisiäkin auttaa, sen mihin pystyy. H5

Olen halunnu olla mukana kertomassa ihmisille jotka on jääny työttömäks että kyllä tästä selviää vaikka se tuntuu et elämä loppuu ja hävettää ja ja vaikka mitä mutta saa tukea. On niinku omakohtaista annettavaa siinä mielessä et ymmärtää toista ihmistä. Ja et on se turvallinen ihminen jonka on nähny montakymmentä vuotta tällä mäellä kävellä töpöttävän. H5

Haastateltavat kokivat olevansa osa yhteisöä, ja kokivat jopa velvollisuudekseen toisista kävijöistä huolehtimisen. Muita ihmisiä ja heidän elämäntilanteitaan pyrittiin ymmärtämään ja muille yritettiin pääsääntöisesti tehdä tapahtumasta hyvä kokemus omalla toiminnalla.

Mulla on kyllä semmonen, tapaan tarkkailla vähän niinku myöskin siellä toisia ja et jos näyttää että joku tarvii apua niin siitä on hyvä lähtee sitten. H5

Täytyy ymmärtää se että monet on tavattoman yksinäisiä kun on sairauksia ja syrjäytyneisyyttä. Että tuota, täs on ihan tarpeeks kun tulee tänne ihmisten joukkoon ja pystyy siinä niin kun kuitenkin liittymään seuraan vaikka ei paljon keskustelisikaan. Monen tilanne on sellanen. H13

Haastateltavat kertoivat siitä, miten ovat vuosien kuluessa kertoneet ruokailusta ystävilleen ja tuoneet tuttavien mukanaan sinne. Ruokailusta oli saatu tietoa ystävien ja tuttavien kautta. Ensimmäisen kerran jälkeen oli useasti ryhdytty käymään melko säännöllisesti mukana toiminnassa. Aineistosta selvisi myös, että perheenjäseniä otetaan toisinaan mukaan ruokailuun.

Haastatteluissa kerrottiin, miten tärkeää on saada ruokailusta muillekin miellyttävä kokemus itsensä lisäksi. Muita huomioitiin keskusteluissa ja otettiin

mukaan ”porukkaan”. Haastateltavien kertomana, oli tärkeää että kaikki tunsivat ”kuuluvansa porukkaan”.

Kyllä tuota, laidasta laitaa voivat keskustelun aiheet mennä. Keskustelun aiheet ne niin elää. Ihan lähtee siitä ketä siinä on. Niinku huomioiden niitä henkilöitä ketä sitten siinä on paikalla että, se on ainaki mun tavote. Että kaikki tulee huomatuksi. H13

Haastateltavien puheista sai myös kuvan, että he kokivat ruokailussa käymisen velvollisuudekseen, jottei sitä vähäisen kävijämäärän takia lopetettaisi. Myös vapaaehtoisten työtä arvostettiin ja jotta he näkisivät he arvonsa, toivottiin että kaikki muistaisivat kiittää heitä. Seurakunnalta toivottiin jopa jonkinlaista elettä vapaaehtoisille kiitokseksi ahkerasta uurastuksesta.

Aineistosta kävi ilmi, että muita kävijöitä saatetaan muistuttaa yhteisistä pelisäännöistä ruokailussa. Kaikki kävijät pyrittiin saamaan sitoutumaan toimintaan ja ottamaan vastuuta sen sujuvuudesta ja jatkuvuudesta, sekä yhteisestä viihtyvyydestä. Kysyttäessä, mistä keskusteleen muiden kanssa, tuli puheeksi se, että välillä täytyy muistuttaa muita yhteisesti hyväksytyistä säännöistä. Yhteisesti hyväksytyt toimintatavat olivat siis olemassa.

Ottaa puheeksi et mikä on välillä kuule ihmisten käyttäytyminen täällä ja miten ne ottaa niinku kenetki vastaan. H6

6.3 Kehittämisehdotuksia

Suurin osa haastateltavista ei osannut kertoa, miten toimintaa voisi kehittää tai esittää toiminnasta mitään mihin kaipaisivat muutosta. Ruokailu sisälsi useimman

mielestä kaiken tarpeellisen. Hartaus, ruokailu ja jatkot kuvailtiin riittävän kattavaksi ohjelmaksi.

Jos ajatellaan juuri tätä antia tässä maanantaissa, niin musta tuntuu niin kuin, että tää on aika kattava jo. H13

Ruokailuja toivottiin järjestettävän useammin ja kotiin vietävän ruoan määrää lisättävän. Vuoronumeroiden jakoon toivottiin oikeudenmukaisempaa järjestelyä. Toiminnan tärkeyttä kävijöille korostettiin ja toivottiin, että ruokailuja olisi läpi vuoden, ilman kesällä olevaa taukoa. Useimmat haastateltavat eivät suoraan osanneet kertoa kehittämissuunnitelmia, mutta hetken mietittyään moni vastasi toivovansa toiminnan jatkuvan. Aineiston perusteella ei kaivattu suuria muutoksia toimintaan tai sen järjestelyihin, mutta huoli toiminnan jatkumisesta oli huomattava.

Jatkuvuus on hyvin tärkeä ja missään tapauksessa tätä ei, ei pidä, eikä varmaan oo suunnitteillakaan lopettaa. Tää on hirveen tärkeä. Tää on todella, todella monelle uskallan sanoa että viikon ainut lämmin ateria. H5

Nyt ku mä olen kuunnellu näitä, yksin elävien ja, ja sanotaan varsinkin yksin elävien miesten toiveita, niin ihanteellista oli jos tämä pyöris ympäri vuoden. Myös kesällä. Vaikka kesällä olis sitten... nii... joku.. joku maksuton puuropäivä tai joku tämmönen. Koska.. monella ei kerta kaikkiaan niitä senttejä ja rahoja ole. H5

Ruokailusta saatiin esille haastatteluiden avulla viisi merkityksiä kuvaavaa piirrettä sekä viisi yhteisöllisyyttä kuvaavaa tekijää. Kategoriat olivat painotukseltaan positiivisia. Ne toivat esille ruokailun moniulotteisuuden luonteen sekä merkityksellisuuden kävijöille. Ruokailu palvelee yhteisön tarpeita ja toimii yhteiskunnallisena mahdollistajana. Kävijöillä ei ollut laajasti ideoita tai toiveita toiminnan kehittämiseksi, vaan siihen oltiin tyytyväisiä ja sen toivottiin jatkuvan samankaltaisena.

7 TULOSTEN TARKASTELUA

7.1 Merkitykset

Kainulainen, Karppinen & Saari (2013, 25) kirjoittavat muiden ihmisten tapaamisen olevan tärkeää suurimmalle osalle ruoka-avussa asioivista ihmisistä. Heidän mukaansa yksinäisyys on myös ruoka-avussa asioiville suhteellisen yleistä. Tästä kertoivat myös ruokailussa käyvät ihmiset haastatteluissa. Ohisalo ja Saari (2014, 99) ovat tuoneet esille, kuinka ruoka-avussa asioiminen lisää sosiaalista kanssakäymistä muiden ihmisten kanssa ja näin ollen mahdollistaa vertaistuen saamisen, mikä poistaa ihmisten tunnetta yksinäisyydestä. Heidän mukaansa monista autettavista tulee ajan myötä auttajia, kuten tässäkin tutkimuksessa kävi ilmi. Ohisalon ja Saarim mukaan tämä kertoo ruoka-avun vankasta sosiaalisesta merkityksestä koko yhteiskunnalle.

Tutkimuksessa tuli esille samoja haastateltavien esiin nostamia hyvinvointia lisääviä kokemuksia kuin Niemelän (2015, 52) tutkimuksessa ruoka-avusta. Tällaisia olivat muun muassa laadukas ruoka, sosiaalinen ulottuvuus sekä miellyttäväksi koettu henkilökunta, joiden takia ihmiset tulevat takaisin yhä uudestaan. Myös vapaaehtoisten tekemää työtä arvostettiin erityisen paljon kummassakin tutkimuksessa. Niemelän (2015, 54) tutkimuksesta, kuten tästäkin ilmeni lisäksi, että ruokailuun ei tulla vain ruoan takia, vaan myös sen tarjoaman sosiaalisen ulottuvuuden johdosta. Niemelän tutkimuksessa kuvailtiin ruoka-avun toimivan ”sisältönä elämälle” työn sijasta, aivan kuten tässäkin tutkimuksessa haastatellut ihmiset kuvailivat. Tapahtuma koetaan aktiviteettinä tai ohjelmanumerona, rytmittämässä arkea.

Seurakuntayhteisöön kiinnittyminen vahvistaa ihmisten seurakunnallista identiteettiä sekä mahdollistaa aktiivisen seurakuntalaisuuden ja se tuli myös haastatteluista esille. Tämä kannustaa ihmisiä Thitzin (2013, 78) mielestä toimimaan ja kantamaan vastuuta yhteisestä toiminnasta. Ruokailu mahdollistaa tämän kaltaisen tapahtuman ja luo väylän aktiiviselle seurakuntalaisuudelle.

Yhteisöissä, joissa ihminen voi toimia sitoutuneesti ja aktiivisesti sekä vaikuttaa ympäristöönsä sekä itseään koskeviin asioihin, esiintyy vahvaa osallisuuden tunnetta. Tämä saa aikaan ihmiselle merkityksellisyyden tunteen ja hän kokee olevansa merkittävä osa kokonaisuutta. (Terveystieteiden tutkimuskeskus, 2017.)

Moni nosti esille ruokailun taloudellisen merkityksen itsellensä tai muille kävijöille. Hänninen, Karjalainen, Lehtelä & Silvasti (2008, 11) korostavatkin rahan puutteen olevan merkittävin ja yleisin syy ruoka-avun tarpeeseen. Heidän mukaansa ruoka-avussa käyvät ihmiset ovat usein ostovoimaa vailla olevia ihmisiä huonossa sosiaalisessa tilanteessa. Myös Niemelän tutkimuksesta (2015, 52) käy ilmi, että useimmat ruoka-avussa kävijät pitävät toimintaa tärkeänä arjessa selviytymisen kannalta. Joillekin se on keino säästää omia vähäisiä rahojaan ja osalle ajoittain ainoa mahdollisuus ruokailuun.

7.2 Yhteisöllisyys

Ruokailuun osallistujat ovat eri tavoin sitoutuneita toimintaan. Jotkut sitoutuvat uskonnollisesti ja toiset ovat sitoutuneita organisaatioon. Sitoutumisesta voidaan Wijkbergin (2012, 6) mukaan käyttää myös erilaisia nimityksiä. Sitä voidaan kuvata osallistumisena, velvoituksena, kiintymyksenä tai antaumuksena. Ruokailuun sitoutuminen on sosiaalipsykologinen ilmiö, jolla tässä tarkoitetaan kävijöiden ja seurakunnan ilmaisen ruokailun välistä suhdetta tai sidettä, kuten Jokivuori (2002,17) kuvailee. Kävijät tahtovat omasta halustaan antaa energiaansa sekä lojaliteettiansa ruokailulle, joka on sosiaalinen tapahtuma. Näin he myös tuovat Kanterin (1968, 499) mukaan esille halunsa panostaa sosiaalisiin suhteisiin. Haastatteluista selvisi kävijöiden hyväksyneen ruokailun yleiset tavoitteet ja heidän samaistuneen näihin tavoitteisiin, mikä Meyerin ja Allenin (1997,11–12) mukaan kertoo heidän sitoutumisestaan ruokailuun. Tätä kuvasivat ruokailun arvoihin samaistuminen, halu tehdä parhaansa sen eteen sekä tavoite pysyä mukana toiminnassa parhaansa mukaan.

Aineistosta selvisi ihmisten kykenevän ryhmässä ilmaisemaan itseään ja ottamaan palautetta vastaan sekä antamaan palautetta toisilleen. Kävijät ovat valmiita antautumaan haavoittumisen mahdollisuudelle olemalla avoimia suhteessa ruokailun muihin jäseniin. Ruokailussa käyvät ihmiset antavat toisilleen tukea ja ovat sitoutuneita toimintaan. Tämä kasvattaa luottamuksen ja turvallisuuden tunnetta jatkuvasti. He luottavat muiden kävijöiden olevan sitoutuneita samaan yhteiseen päämäärään ja näin heidän välillään vallitsee luottamus toisiaan kohtaan. Mahdollisuus itsensä ilmaisuun, tukeen ja avoimuuteen kertovat ihmisen turvallisuuden tunteesta. Turvallisuuden tunne edellyttää aina luottamusta ryhmän muita jäseniä kohtaan. (Aalto 2002, 130–132.)

Ihmisen tuntiessa turvallisuuden tunnetta hän on valmis paljastamaan itsestään enemmän, mikä lisää myös haavoittuvuuden mahdollisuutta. Tilanteesta ja ryhmästä riippuen yksilö paljastaa persoonastaan eri ulottuvuuksia muille. Ihmisen luottaessa muihin ja saadessaan hyväksyntää syntyy syvempää tunnetta turvallisuudesta. Turvallinen ryhmä antaa ihmiselle mahdollisuuden tuoda esille mielipiteitään sekä olla oma itsensä ilman, että on pelkoa naurunalaiseksi joutumisesta. Ihminen voi tuntea itsensä hyväksytyksi sellaisena kuin on. (Aalto 2000, 17–19.) Haasteltavat sanoivat tuntevansa itsensä hyväksytyksi omana itsenään ja kertoivat hyväksyvänsä toiset kävijät myös sellaisena kuin ovat. Ymmärrettiin että kaikki ovat omalla tavallaan erilaisia ja sitä pidettiin hyvänä asiana. Ruokailussa voidaan todeta aineiston perusteella olevan turvallinen ja hyväksyvä ilmapiiri.

Ruokailun yhteiset säännöt olivat yleisesti kävijöiden tiedossa. Kävijät tietävät, mitä heiltä odotetaan ja voivat luottaa muidenkin tietävän. Ihmisten välinen dialogi on sujuvaa ja normit ovat kaikkien tiedossa. Ruokailun ja siellä käyvien ihmisten luottamusta parannetaan luomalla dialogia kävijöiden ja ruokailun järjestäjän välillä. Kävijöiden luottamusta ruokailua kohtaan lisätään myös tämän tutkimuksen avulla, kun heiltä kysytään mielipiteitä, näkökulmia ja ideoita. He luottavat siihen että heidän mielipiteellään on väliä ja he ovat toiminnalle tärkeitä.

Yhteiset säännöt ovat yksi luottamuksen peruselementeistä. Dialogi ja mielipiteiden kuunteleminen sekä kertominen luovat luottamusta. Dialogi ihmisten välillä on välttämätöntä luottamuksen ja normien syntymiselle. (Laine & Rauramo 2017.)

Osallisuuden kokemukset ruokailussa syntyivät Nivalan (2008, 168–172) mukaan tuloksena osallistujille tarjotuista mahdollisuuksista osallisuuteen sekä osallistujien valmiuksista käyttää hyödykseen tarjottuja mahdollisuuksia. Mahdollisuuksilla tarkoitetaan oikeutta tarjottuun hyvinvointiin ja turvallisuuteen, joita ruokailu tarjoaa sekä toiminnallisia rakenteita joiden kautta osallistujat voivat osallistua ja vaikuttaa yhteisön sisällä tapahtuvaan päätöksentekoon. Osallistujilla voidaan olettaa olevan valmiuksia hyödyntää näitä ja kiinnittyä yksilönä yhteisöön, sillä tutkimuksesta tuli esille osallistujien kokemukset osallisuudesta ja yhteisöön kuulumisesta.

8 POHDINTA

Tutkimuksessa selvitettiin Hakunilan seurakunnan ilmaisen ruokailun merkityksiä toiminnassa kävijöiden näkökulmasta, sekä tarkasteltiin sen mahdollisia yhteisöllisyyden piirteitä. Näiden lisäksi haastateltavilta kyseltiin mahdollisia kehittämisideoita toiminnalle. Haastatteluita toteutettiin kolmetoista. Aineiston keruumenetelmänä toimi puolistrukturoitu haastattelu. Tässä luvussa tarkastelen tutkimuksen tuottamia tuloksia. Teen johtopäätöksiä tutkimustuloksista sekä arvioin tulosten mahdollista hyödynnettävyyttä ja ilmenneitä mahdollisuuksia jatkotutkimuksille.

8.1 Tutkimustulosten arviointi

Tutkimuksessa selvisi ruokailun olevan siellä kävijöille tekijä, joka vaikuttaa niin sosiaaliseen, psyykkiseen, kuin fyysiseenkin hyvinvointiin. Ruokailu vaikutti positiivisesti ihmisten toimintakykyyn muun muassa poistamalla yksinäisyyttä, tarjoamalla ravitsemusta sekä saamalla ihmiset liikkeelle. Kolmas sektori onkin Pihlajan (2010, 72) mukaan tärkeimmässä roolissa ihmisten yhteen saattamisessa ja aktivoimisessa. Näillä tuetaan toimintakykyä ja hyvinvointia, niin psyykkistä, fyysistä kuin sosiaalistakin.

Tutkimuksessa ruokailu näyttäytyi ihmisille paikkana kokoontua ja kohdata muita ihmisiä. Tutkimuksessa esiin tulleet yhteisöllisyyden piirteet ovat monilta osin samankaltaisia kuin aikaisemmissakin määritelmissä. Opetushallitus (2013) on esittänyt yhteisöllisyydelle kriteereitä, joille voidaan löytää yhtymäkohtia. Tässäkin tutkimuksessa tuli esille yhteisöllisyyden vaikutus lisätä sosiaalista pääomaa, mutta toteutuakseen vaativan osallistumista, luottamusta ja vuorovaikutusta. Hyväksytyksi tulemisen tunne on yhteisöllisyyden tunteen

syntymisen kannalta välttämätön. Mankan ja Larjovuoren (2013, 23) mukaan yhteisöllisyyttä edistetään keinoin, joita tutkitussa toiminnassakin tuli esille: toisia kuunnellen ja kunnioittaen, jakamalla kokemuksia, tekemällä yhdessä, sitoutumalla yhteisesti sovittuihin toimintatapoihin sekä olemalla toisille ystävällinen. Ruokailussa käyminen on merkittävä yhteinen kokemus siellä käyville ihmisille ja se toimii integroivana tekijänä, kuten Siiki (2008, 154) toteaa.

Ruokailuun sitoutuminen ja siihen kohdistunut luottamus välittävät viestiä yhteisöllisyyden merkityksestä. Se loi halun kuulua osaksi yhteisöä ja oli kävijöille erittäin tärkeää. Haastatteluissa nousi esille hyvä ilmapiiri sekä toimivat vuorovaikutussuhteet kävijöiden välillä. Nämä kuuluvat Pölkin (i.a.) mukaan oleellisesti yhteisöllisyyteen ja ilmenevät yhteishenkenä, toisten huomioimisena sekä avoimuutena ja luottamuksena sekä tukena ihmisten välillä. Haastateltavat nostivat esille edellä mainittuja asioita, josta voidaan päätellä että yhteisöllisyyttä koetaan toiminnassa.

Moni kävijöistä kertoi osallistuvansa satunnaisesti tai säännöllisesti hartauteen. Salonen (2016, 21) toteaa tämän olevan tavallista paikoissa, joissa uskonnolliset tahot tarjoavat ruoka-apua. Ruoan ollessa maksutonta saattavat kävijät tuntea, että heidän tulisi antaa ruoan tarjoajalle jotakin takaisin osoituksena kiitollisuudestaan. Uskonnollisiin toimintoihin osallistuminen saattaa olla osallistujille tapa, jolla ruoka-apua hakeva voi toimia vastavuoroisesti avun tarjoajaa kohtaan. Joskus uskonnollisiin toimintoihin osallistutaan paremman ruoan toivossa. Tällainen vastavuoroisuus avuntarjoajan ja avunsaajan välillä voi lisätä myös osallistujan tunnetta osallisuudesta ja näin edistää yhteisöllisyyttä.

Seurakunnan ruokailu tarjosi kävijöille mahdollisuuden yhteisöllisyyteen ja mahdollisti tarvittavan kontaktin tuen saamiseen mahdollisiin ongelmiin tai kriiseihin seurakunnalta. Kaikki olivat tervetulleita ruokailuun ja halutessaan seurakuntayhteyteen. Haastateltavista kukaan ei ollut työssäkäyvä. Tähän oli varmasti syynä ruokailun ajankohta keskellä päivää, mikä saattoi rajoittaa

työssäkäyvien mahdollisuuksia osallistua ruokailuun vaikka siihen olisi halukkuutta.

Ruokailu mahdollistaa väylän lähiyhteisön voimaannuttavan vaikutuksen piiriin sekä tarjoaa mahdollisuuden osallistua toimintaan toimijana vapaaehtoistyön kautta. Jokainen voi halutessaan osallistua yhteisen hyvän tarjoamiseen muille ja itselleen sekä palvella Jumalaa haluamallaan tavalla. Seurakuntatyön monimerkityksellisyydestä kertoo ruokailun vaikuttavuus yhteiskuntaan, lähiyhteisöön sekä yksittäiseen kävijään. Sillä voidaan vaikuttaa laajasti ja merkittävästi yhteiskuntaan ja sen epäkohtiin.

8.2 Tulosten jatkokäyttö mahdollisuudet

Tutkimuksella saatiin tietoa seurakunnan ilmaisen yhteisruokailun merkityksistä kävijöille sekä toiminnan yhteisöllisyydestä ja kävijöiden toiveista toiminnan kehittämiseksi. Tutkimuksesta saatu palaute auttoi ymmärtämään kävijöiden tarpeita ja syitä käydä ruokailussa. Tulosten voitiin olettaa kannustavan seurakuntaa jatkamaan ja kehittämään toimintaa. Tutkimuksella saatiin toiminnalle huomiota ja tuloksilla vakuuttavuutta toiminnan merkityksellisyydelle sekä näyttöä toiminnan merkityksestä. Muut seurakunnat saattavat kiinnostua toiminnan kopsioimisesta tai ottaa ideoita omaan toimintaansa. Se herätti myös itseäni tarkastelemaan toimintatapojani työskentelyssäni ja toiminnassani vapaaehtoisena. Palaute Hakunilan seurakunnalta oli hyvää ja tutkimuksen tuloksille on varmasti käyttöä toiminnan kehittämisessä.

Tutkimuksesta syntyi ideoita jatkotutkimuksille. Ruokailun merkitystä voisi tutkia vapaaehtoistyöntekijöiden näkökulmasta. Heiltä voisi haastatteleamalla kartoittaa mahdollisia yhteisöllisyyden piirteitä tai vapaaehtoistyön voimaannuttavaa näkökulmaa. Ruokailusta tai seurakunnan toiminnasta voisi myös tehdä

tutkimuksen ikääntyneiden toimintakyvyn ylläpitäjänä, sillä moni toiminnassa käyvä on ikääntyvä. Tutkimuksen tulosten perusteella toiminta auttaa ylläpitämään hyvinvointia ja saa ihmiset liikkeelle. Jatkotutkimuksella voisi selvittää myös sitä, miten tätä voisi tukea vielä enemmän. Voisi selvittää, millaisin toimin ruokailusta saisi vielä enemmän ihmisiä ja heidän hyvinvointiaan tukevaa. Toimintaa voisi myös viedä muihin seurakuntiin ja jatkotutkimuksella voisi tutkia saako se aikaan samanlaisia tuloksia kuin Hakunilan seurakunnassa myös muissa paikoissa.

LÄHTEET:

- Aalto, Mikko 2000. Ryppäästä ryhmäksi. Turvallisen ryhmän rakentaminen. Tampere: My generation Oy.
- Aalto, Mikko 2002. Parjaavasta kolautteesta korjaavaan palautteeseen. Palautteen antamisen ja vastaanottamisen taidot. Suomi: My Generation.
- Abrams, Dominic; Hogg, Michael A. & Marques Jose M. 2005. The Social Psychology of Inclusion and Exclusion. New York: Psychology Press.
- Alasuutari, Pertti 2001. Johdatus yhteiskuntatutkimukseen. Helsinki: Yliopistopaino.
- Anttila, Pirkko 2006. Tutkiva toiminta ja ilmaisu, teos, tekeminen. Tallinna: AS Pakett.
- Euroopan komissio i.a. Työllisyyttä ja sosiaalista innovointia koskeva EU-ohjelma(EaSI). Viitattu 9.8.2017.
<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1081&langId=fi>
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko; Sajavaara, Paula 2014. Tutki ja kirjoita. 19. painos. Helsinki: Tammi.
- Jantunen, Eila 2008. Osalliseksi tuleminen. Masentuneiden vertaistukea jäsentävä substantiivinen teoria. Lisensiaatintutkimus. Tampereen yliopisto, Lääketieteellinen tiedekunta, Hoitotieteen laitos. Diakonia-ammattikorkeakoulu, A tutkimuksia 18.
- Jokivuori, Pertti, 2002. Sitoutuminen työorganisaatioon ja ammattijärjestöön. Kilpailevia vai täydentäviä? Jyväskylä: Studies in education, psychology and social research 206.

- Juntunen, Elina; Grönlund, Henrietta & Hiilamo, Heikki 2007. Viimeisellä luukulla. Helsinki: Kirkkohallitus.
- Kainulainen, Sakari; Karppinen Kalle & Saari, Juho 2013. Ruoka-avun kohdentuminen Turussa. Selvitys leipää jonottavien ihmisten hyvinvoinnista. Viitattu 18.9.2017. file:///C:/Users/Sanna/Downloads/D%20%2063.pdf
- Kanter, Rosabeth Moss, 1968. Commitment and Social Organization. A Study of Commitment Mechanisms in Utopian Communities. American Sociological Review 33.
- Keltikangas-Järvinen, Liisa 2010. Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.
- Kirkkohallitus 2014. Kohtaamisen kirkko. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon toiminnan suunta vuoteen 2020. [http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/9297F603C875C1C8C225770A002E3448/\\$FILE/253062_KKH_Kohtaamisen_kirkko_sisus_KORJ.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/9297F603C875C1C8C225770A002E3448/$FILE/253062_KKH_Kohtaamisen_kirkko_sisus_KORJ.pdf)
- Kotiranta, Tuija; Niemi, Petteri & Haaki, Raili 2011. Sosiaalisen toiminnan perusta. Helsinki: Gaudeamus.
- Laine, Kari & Rauramo, Päivi 2017. Luottamuksen rakentaminen työyhteisön vuorovaikutuksessa. Työturvallisuuskeskus. https://ttk.fi/koulutus_ja_kehittaminen/julkaisut/digijulkaisut/luottamuksen_rakentaminen_tyoyhteison_vuorovaikutuksessa#mita_luottamus_on_2
- Larivaara, Meri 2008. Duodecim. Köyhyys, avunsaanti ja kuihtuvat sosiaaliset suhteet. Viitattu 12.1.2017. <http://www.ebm-guidelines.com/xmedia/duo/duo97285.pdf>
- Manka, Marja-Liisa & Larjovuori, Riitta-Liisa 2013. Yhteisöllisyydellä menestykseen. Tampereen yliopiston Johtamiskorkeakoulun Tutkimus- ja koulutuskeskus Synergos. Viitattu 19.9.2017. http://www.uta.fi/jkk/synergos/tyohyvinvointi/Yhteis%C3%B6llisyyde ll%C3%A4_netiti_sivutettu.pdf

- Meyer, John & Allen, Nathalie, 1997. Commitment in the Workplace. Theory, Research and Application. Thousand Oaks: SAGE Publications.
- Niemelä, Tanja 2015. Toinen perhe – Ruoka-avun asiakkaiden kokemuksia ruoka-avussa asioinnista ja sen tuottamasta sosiaalisesta hyvinvoinnista. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
- Nivala, Elina 2008. Kansalaiskasvatus globaalin ajan hyvinvointiyhteiskunnassa. Kansalaiskasvatuksen sosiaalipedagoginen teoriakehys. Kuopio: Snellman-instituutti.
- Ohisalo, Maria & Saari, Juho 2014. Kuka seisoo leipäjonossa? Kunnallisan kehittämissäätö. Viitattu 18.9.2017.
http://www.kaks.fi/sites/default/files/TutkJulk_83_net.pdf
- Opetushallitus 2013. Yhteisöllisyys. Viitattu 23.8.2017.
http://www.edu.fi/yleissivistava_koulutus/teemat/osallisuus_ja_oppilaskuntatoiminta/yleissivistava_koulutus/teemat/osallisuus_ja_oppilaskuntatoiminta/osallisuus/yhteisollisyys
- Opetushallitus 2013. Yhteisöllisyys. Viitattu 19.9.2017.
http://www.edu.fi/yleissivistava_koulutus/teemat/osallisuus_ja_oppilaskuntatoiminta/yleissivistava_koulutus/teemat/osallisuus_ja_oppilaskuntatoiminta/osallisuus/yhteisollisyys
- Paasivaara, Leena & Nikkilä, Juhani 2010. Yhteisöllisyydestä työhyvinvointia. Helsinki: Kirjapaja.
- Pihlaja, Ritva 2006. Kolmas sektori ja julkinen valta. Kunnallisan kehittämissäätöön tutkimusjulkaisut, nro 61. Viitattu 20.9.2017.
http://kaks.fi/wp-content/uploads/2010/10/Kolmas_sektori_ja_julkinen_valta.pdf
- Raunio, Kyösti 2006. Syrjäytyminen. Sosiaalityötä kiinnostavia näkökulmia. Vaajakoski: Gummerus Oy.

- Rouvinen-Wilenius, Päivi & Koskinen-Ollonqvist Pirjo 2011. Tasa-arvo ja osallisuus väylä terveyteen. Helsinki: Terveyden edistämisen keskus.
- Ruusuvuori, Johanna & Tiittula, Liisa (toim.) 2005. Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino.
- Ruusuvuori, Johanna, Nikander, Pirjo & Hyvärinen, Matti. 2010. Haastattelun analyysin vaiheet. Teoksessa Johanna, Ruusuvuori, Pirjo, Nikander & Matti Hyvärinen (toim.) Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino.
- Saari, Juho 2015. Huono-osaiset. Helsinki: Gaudeamus.
- Salonen, Anna Sofia 2016. `You can vote with your feet if you want` Users`responses to religious services in the context of food charity in a Finnish city. Social compass 63, 121. <http://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0037768615611995>
- Sosiaali- ja terveysministeriö i.a. Syrjäytymisen ja köyhyyden ehkäiseminen. Viitattu 11.1.2017. <http://stm.fi/syrjaytymisen-ja-koyhyden-ehkaisy>
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a. Diakoniatyö. Viitattu 23.3.2016. <https://evl.fi/evlfi.nsf/Documents/397185B9DADB18B3C22570270045740E>
- Siiki, Anna-Mari 2008. Myllypuron ruokajono -esimerkki hyvinvointiköyhyydestä. Teoksessa Sakari, Hänninen; Jouko, Karjalainen; Kirsi-Marja, Lehtelä & Tiina Silvasti (toim.) Toisten pankki – ruoka-apu hyvinvointivaltiossa. Helsinki: Stakes.
- Thitz, Päivi 2013. Seurakunta osallisuuden yhteisönä. Diakonia-ammattikorkeakoulu. A Tutkimuksia 40. Helsinki. Viitattu 20.9.2017. <http://docplayer.fi/1088091-A-tutkimuksia-40-paivi-thitz-diakonia-ammattikorkeakoulu-seurakunta-osallisuuden-yhteisona.html>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2017. Syrjäytyminen ja syrjäytymisen riskitekijät. Viitattu 11.1.2017. <https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja>

perheet/tyon_tueksi/nuorten-syrjailyminen/syrjailyminen-ja-syrjailytmisen-riskitekijat

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2017. Sukupuolten tasa-arvo. Työllisyys ja työttömyys. Viitattu 9.8.2017. <https://www.thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/tyo/tyollisyys-ja-tyottomyys>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 1.6.2017. Yhteisösosiaalityö. Viitattu 23.8.2017. <https://www.thl.fi/fi/web/sote-uudistus/talous-ja-politiikka/sosiaalipolitiikka/sosiaalityo/yhteisososiaalityo>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2016. Nuorten syrjäytyminen. Viitattu 11.1.2017. https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/nuorten-syrjailyminen

Tilastokeskus 2016. 1. Pienituloisuuden kehitys Suomessa 1987-2015. Viitattu 12.1.2017. http://www.stat.fi/til/tjt/2015/01/tjt_2015_01_2016-12-21_kat_001_fi.html

Tilastokeskus 2017. Tilastot. Kesäkuun työttömyysaste 8,9 prosenttia. Viitattu 9.8.2017. http://www.stat.fi/til/tyti/2017/06/tyti_2017_06_2017-07-25_tie_001_fi.html

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Valli, Raine & Aaltola, Juhani (toim.) 2015. artikkelin kirjoittajat Jari Eskola ja Jaana Vastamäki. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Juva: Bookwell Oy.

Vantaa i.a. Maahanmuuttajille. Viitattu 9.8.2017. https://www.vantaa.fi/hallinto_ja_talous/tietoa_vantaasta/maahanmuuttajille

Vantaa alueittain 2015. Vantaan kaupunki. Viitattu 9.8.2017. http://www.vantaa.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/vantaa/embeds/vantaawwwstructure/124282_Vantaa_alueittain_2015.pdf

Vantaa 2016. Tilannekatsaus 16:2016. Pitkäaikaistyöttömät Vantaalla. Viitattu 9.8.2017.

http://www.vantaa.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/vantaa/embeds/vantaawwwstructure/127074_Tilastokatsaus_16_2016_Pitkaaikaistyottomat_Vantaalla.pdf

Vesikansa, Sari 2002. Demokratia kouluissa ja nuorisotyössä.. Teoksessa Anu Gretschel (toim.) Lapset, nuoret ja aikuiset toimijoina Artikkeleita osallisuudesta. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Suomen kuntaliitto, 11-30.

Wijkberg, Ilkka, 1992. Henkilöstön sitoutuminen yritykseen. Pro Gradu-Tutkielma. Tampere: Tampereen Yliopisto.

LIITE 1

HAASTATTELUKYSYMYKSET

Ikä?

Sukupuoli?

Kuinka kauan olet käynyt ruokailussa?

Kuinka usein käyt?

Mikä on tärkein syy tuloosi?

Miten sinut otetaan vastaan?

Millainen ilmapiiri ruokailussa on?

Kerro tärkeimpiä kokemuksiasi ruokailusta?

Mikä merkitys muilla kävijöillä on sille, että käyt ruokailussa?

Miten tärkeää muiden kävijöiden tapaaminen on?

Millaisista asioista keskustelet muiden kanssa?

Miten valitset istumapaikan ruokailussa?

Miten toiminta vaikuttaa arkeesi?

Oletko a. töissä b. työtön c. eläkkeellä d. opiskelija e. muuta, mitä?

Kenen tapaaminen on tärkeintä?

Mikä merkitys työntekijöillä on?

Miten toimintaa voisi mielestäsi kehittää?

LIITE 2

HAASTATTELUSOPIMUS

Annan luvan haastattelulle ja sen tallentamiselle. Aineistoa käytetään Hakunilan seurakunnan yhteisruokailusta tehtävään opinnäytetyöhön. Henkilötietoja ei paljasteta missään vaiheessa ja aineisto hävitetään opinnäytetyön valmistuttua.

Vantaalla ___ / ___ 2017

Haastateltava

Opinnäytetyön tekijä